

Έκθεση για τα θεμελιώδη δικαιώματα 2017 Γνώμες του FRA

Ποικίλες προσπάθειες τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο επιδίωξαν την ενίσχυση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων το 2016, ενώ ορισμένα μέτρα απείλησαν να υπονομεύσουν αυτή την προστασία. Η Έκθεση για τα θεμελιώδη δικαιώματα 2017 του FRA εξετάζει τις σημαντικές εξελίξεις στον τομέα, εντοπίζοντας όχι μόνο τα επιτεύγματα, αλλά και τα θέματα που ακόμη προκαλούν ανησυχία. Η παρούσα δημοσίευση παρουσιάζει τις γνώμες του FRA σχετικά με τις κύριες εξελίξεις στους θεματικούς τομείς που καλύπτονται από την έκθεση καθώς επίσης και συνοπτική τεκμηρίωση των γνωμών αυτών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, παρέχεται μια συνοπτική και ταυτόχρονα κατατοπιστική επισκόπηση των βασικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν η ΕΕ και τα κράτη μέλη στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Περιεχόμενα

 Ανάμεσα στις υποσχέσεις και την τήρησή τους: 10 χρόνια θεμελιωδών δικαιωμάτων στην ΕΕ ...	2
1. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και η χρήση του από τα κράτη μέλη	4
2. Ισότητα και απαγόρευση των διακρίσεων	6
3. Ρατσισμός, ξενοφοβία και συναφείς μορφές μισαλλοδοξίας	8
4. Ένταξη των Ρομά	11
5. Άσυλο, θεωρήσεις, μετανάστευση, σύνορα και ένταξη	13
6. Κοινωνία της πληροφορίας, προστασία της ιδιωτικής ζωής και προστασία των δεδομένων ...	16
7. Δικαιώματα του παιδιού	19
8. Πρόσβαση στη δικαιοσύνη και δικαιώματα των θυμάτων εγκληματικών ενεργειών	22
9. Εξελίξεις όσον αφορά την εφαρμογή της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία	25

Ανάμεσα στις υποσχέσεις και την τήρησή τους: 10 χρόνια θεμελιωδών δικαιωμάτων στην ΕΕ

Η συμπλήρωση 10 ετών από την ίδρυση του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) προσφέρει την ευκαιρία να μελετήσουμε τη δυναμική πίσω από τις εξελίξεις των βασικών θεμελιωδών δικαιωμάτων στην ΕΕ από το 2007. Οι εξελίξεις συνολικά φαίνεται να διηγούνται μια ιστορία διττής ώθησης. Σε θεσμικό επίπεδο, η ΕΕ έχει δημιουργήσει εργαλεία για την καλύτερη προώθηση και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ωστόσο, το βαθύ χάσμα στην εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων εξακολουθεί να υφίσταται και –σε ορισμένους τομείς– γίνεται πιο μεγάλο. Για την αντιμετώπιση αυτής της τάσης απαιτείται η μετατροπή των γραπτών νόμων σε αποτελεσματικά μέτρα για την εκπλήρωση των δικαιωμάτων στην καθημερινή ζωή όλων των ανθρώπων που ζουν στην ΕΕ. Πέρα από το γεγονός ότι η αναγνώριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων αποτελεί προϋπόθεση για επιτυχημένη νομοθέτηση και χάραξη πολιτικής, η δημιουργία της «επιχειρησιακής σκοπιμότητας» για τα δικαιώματα του ανθρώπου, η απόφαση να «δώσουμε ένα πρόσωπο στα δικαιώματα» και η πιο συστηματική χρήση των κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων θα είναι επωφελείς. Χωρίς μια σταθερά ενσωματωμένη κουλτούρα θεμελιωδών δικαιωμάτων που αποφέρει συγκεκριμένα οφέλη, πολλοί άνθρωποι που ζουν στην ΕΕ θα έχουν ελάχιστο αίσθημα ενστερνισμού των αξιών της Ένωσης.

Οι πρόσφατες πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις καταδεικνύουν ότι αυτό που κατά την τελευταία δεκαετία θεωρούνταν φυσιολογική εξέλιξη, ότι δηλαδή ο σεβασμός για τα θεμελιώδη δικαιώματα αυξάνεται, μπορεί εύκολα να υποπέσει σε μια κατάσταση οπισθοδρόμησης. Αυτή η οπισθοδρόμηση μπορεί εν μέρει να αποδοθεί στο γεγονός ότι όπου οι νομοθέτες της ΕΕ και οι εθνικοί νομοθέτες χαιρέτησαν την επίτευξη προόδου σε τυπικό επίπεδο, η επίτευξη αυτή συχνά δεν μεταφράζεται σε βελτίωση της ζωής των ανθρώπων. Για πολλούς, τα θεμελιώδη δικαιώματα παραμένουν μάλλον μια αφηρημένη έννοια που κατοχυρώνεται από το νόμο, παρά μια σειρά αποτελεσματικών και πρακτικών εργαλείων που μπορούν και κάνουν τη διαφορά στην καθημερινή ζωή. Αυτή είναι μια ανησυχητική αλήθεια για την οποία ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων δέχεται αυστηρές υπενθυμίσεις κατά τις αλληλεπιδράσεις του με τους ανθρώπους, των οποίων τα δικαιώματα στην πραγματικότητα παραβιάζονται συχνά και των οποίων οι αντιλήψεις και οι εμπειρίες εμφανίζονται σε μελέτες υψηλής κλίμακας και σε επιτόπιες έρευνες του οργανισμού.

Ανατρέχοντας στις επιδόσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων τα τελευταία 10 χρόνια, αυτή η δεκαετία φαίνεται πως αποτελείται από αποκλίνοσες προσεγγίσεις, οδηγώντας στα ακόλουθα συμπεράσματα.

Από τη μία πλευρά, η ΕΕ έχει μεταφράσει τη μακροχρόνια δέσμευσή της για το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου πέραν των συνόρων της σε ένα σύνολο εσωτερικών πολιτικών για την προστασία και την προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ. Αυτή η αλλαγή αντικατοπτρίζεται σε δύο βασικά ορόσημα:

- την έναρξη της ισχύος του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και
- τη δημιουργία του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

Ένα άλλο βασικό ορόσημο θα ήταν η προσχώρηση της ΕΕ στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων

Δικαιωμάτων, όπως απαιτείται από τη συνθήκη της Λισαβόνας.

Από την άλλη πλευρά, η εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων παραμένει ένας λόγος σημαντικής ανησυχίας. Αυτό επιδεινώνεται από ένα πολιτικό περιβάλλον όπου τμήματα του εκλογικού σώματος και οι εκπρόσωποί τους φαίνεται να αμφισβητούν όλο και περισσότερο όχι μόνο ορισμένα δικαιώματα αλλά και την ίδια την έννοια ενός πολιτεύματος που βασίζεται στα δικαιώματα.

Όσον αφορά το μέλλον, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να βρουν αποτελεσματικούς τρόπους για:

- την αντιμετώπιση της δυσπιστίας των δημοσίων ιδρυμάτων και των αντιληπτών απειλών που προέρχονται, για παράδειγμα, από τη μετανάστευση και την παγκοσμιοποίηση και
- την υπογράμμιση των πλεονεκτημάτων των θεμελιωδών δικαιωμάτων για όλους στην ΕΕ.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν έχουν ακόμα ενσωματώσει πλήρως μια «κουλτούρα Χάρτη» στις διοικητικές, νομοθετικές και δικαστικές διαδικασίες τους. Ούτε η ΕΕ χρησιμοποιεί πλήρως τις δυνατότητες όλων των δικαιωμάτων του Χάρτη (συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικοοικονομικών δικαιωμάτων) ή τις κατευθυντήριες γραμμές τους στις

δραστηριότητές της. Η ΕΕ δεν αναζητά συστηματικά ανεξάρτητες κοινωνικές και νομικές συμβουλές όταν νομοθετεί. Επιπλέον η ΕΕ δεν έχει ακόμη προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), και για αυτόν το λόγο δεν υπόκειται στην δικαιοδοσία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΔΑ). Επιπλέον, συνεχίζει να υφίσταται χάσμα μεταξύ των εσωτερικών πολιτικών της ΕΕ για τα θεμελιώδη δικαιώματα και της εξωτερικής της δέσμευσης για τα δικαιώματα του ανθρώπου.

Η ένωση αυτών των δύο προσεγγίσεων αποτελεί μια επείγουσα έκκληση για δράση προκειμένου να γεφυρωθεί το χάσμα ανάμεσα στο πλαίσιο της αρχής των θεμελιωδών δικαιωμάτων και στα αποτελέσματα των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην πράξη. Όλοι οι φορείς πρέπει να δώσουν νέα πνοή στη δέσμευσή τους για να διασφαλίσουν, από κοινού, ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα επιφέρουν πραγματικές αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων. Μόνο η ανανεωμένη δράση σε αυτό το πνεύμα θα μας επιτρέψει το 2027 να στρέψουμε το βλέμμα στο παρελθόν και να αντικρίσουμε μια επιτυχημένη δεκαετία, στη διάρκεια της οποίας τα κράτη μέλη αξιοποίησαν τις κοινές αξίες της «ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των ανθρώπων που ανήκουν σε μειοψηφίες».

1. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και η χρήση του από τα κράτη μέλη

Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμπληρώνει τα εθνικά κείμενα για τα θεμελιώδη δικαιώματα, και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Οι δυνατότητές του δεν έχουν ακόμη αξιοποιηθεί πλήρως, ενώ η αναφορά σε αυτόν από εθνικά δικαστήρια, κοινοβούλια και κυβερνήσεις είναι πολύ περιορισμένη και συχνά επιφανειακή. Ωστόσο, υπάρχουν παραδείγματα που αποδεικνύουν ότι ο Χάρτης προσδίδει αξία και επωφελείται από τη θέση του ως μέρος του ενωσιακού δικαίου, ιδίως σε δικαστικές αποφάσεις. Στο μεταξύ, τα κράτη μέλη της ΕΕ συνεχίζουν να μην έχουν πολιτικές που στοχεύουν στην προώθηση του Χάρτη, όμως φαίνεται να γίνεται όλο και πιο προφανής η ανάγκη για την κατάρτιση επαγγελματιών νομικών σε θέματα που σχετίζονται με τον Χάρτη.

Βάσει της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ δεσμεύει τα κράτη μέλη της ΕΕ όταν ενεργούν εντός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η νομοθεσία της ΕΕ επηρεάζει, άμεσα ή έμμεσα, τις ζωές των ανθρώπων που διαμένουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το δίκαιο της ΕΕ είναι σημαντικό για τους περισσότερους τομείς πολιτικής. Βάσει αυτού, ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ θα πρέπει να δημιουργεί ένα σχετικό πρότυπο όταν οι δικαστές ή οι δημόσιοι υπάλληλοι των κρατών μελών εκτελούν τα καθημερινά τους καθήκοντα. Τα στοιχεία του FRA υποδηλώνουν, ωστόσο, ότι οι δικαστές και τα δικαστήρια κάνουν μόνο περιορισμένη χρήση του Χάρτη σε εθνικό επίπεδο. Περισσότερη ευαισθητοποίηση θα μπορούσε να συμβάλει στην αυξημένη και πιο συνεπή εφαρμογή του Χάρτη σε εθνικό επίπεδο.

Σύμφωνα με το άρθρο 51 (πεδίο εφαρμογής) του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, κάθε εθνική νομοθεσία που θεσπίζεται προς εφαρμογή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να συμμορφώνεται με τον Χάρτη. Όπως και τα προηγούμενα χρόνια, το 2016 ο ρόλος του Χάρτη παρέμεινε περιορισμένος στις νομοθετικές διαδικασίες σε εθνικό επίπεδο: ο Χάρτης δεν χρησιμοποιείται ρητά και συστηματικά στις διαδικασίες που εφαρμόζονται για τον έλεγχο της νομιμότητας ή την εκτίμηση του αντίκτυπου των νομοσχεδίων, σε αντίθεση με τις εθνικές πράξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, που περιλαμβάνονται συστηματικά στις εν λόγω διαδικασίες. Επιπλέον, όπως και τα προηγούμενα χρόνια, πολλές αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων που βασίστηκαν στον Χάρτη, το έκαναν χωρίς να τεκμηριώνουν τους λόγους για τους οποίους έχει εφαρμογή στις συγκεκριμένες περιστάσεις της υπόθεσης.

Γνώμη 1.1 του FRA

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν τη μεγαλύτερη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ δικαστών και δικαστηρίων σχετικά με τις εμπειρίες και τις προσεγγίσεις τους, τόσο εντός των κρατών μελών όσο και πέραν των εθνικών συνόρων. Με σκοπό την ενθάρρυνση αυτής της ανταλλαγής πληροφοριών, τα κράτη μέλη θα πρέπει να αξιοποιήσουν στο μέγιστο τις υπάρχουσες ευκαιρίες χρηματοδότησης, όπως αυτές του προγράμματος «Δικαιοσύνη».

Γνώμη 1.2 του FRA

Τα εθνικά δικαστήρια, όπως και οι κυβερνήσεις ή/και τα κοινοβούλια, θα μπορούσαν να εφαρμόζουν με μεγαλύτερη συνέπεια τον «έλεγχο συμμόρφωσης προς το άρθρο 51 (πεδίο εφαρμογής)» προκειμένου να αξιολογούν σε πρώιμο στάδιο κατά πόσον μια δικαστική υπόθεση ή μια νομοθετική πρόταση εγείρει ζητήματα δυνάμει του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Η εκπόνηση τυποποιημένων εγχειριδίων με πρακτικά βήματα για τον έλεγχο του κατά πόσον έχει εφαρμογή ο Χάρτης –τα οποία υπάρχουν μέχρι στιγμής σε ελάχιστα κράτη μέλη– θα μπορούσαν να προσφέρουν στους ασκούντες νομικά επαγγέλματα ένα εργαλείο για την αξιολόγηση της συνάφειας του Χάρτη με συγκεκριμένη υπόθεση ή νομοθετική πρόταση.

Σύμφωνα με το άρθρο 51 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, τα κράτη μέλη της ΕΕ υποχρεούνται να σέβονται και να τηρούν τις αρχές και τα δικαιώματα που θεσπίζονται στον Χάρτη και, ταυτόχρονα, υποχρεούνται να «προάγουν» ενεργά την εφαρμογή των εν λόγω αρχών και δικαιωμάτων. Βάσει αυτού, θα ήταν αναμενόμενο να υπάρχουν περισσότερες πολιτικές για την προαγωγή του Χάρτη και των δικαιωμάτων του σε εθνικό επίπεδο. Εφόσον οι εν λόγω πολιτικές είναι σπάνιες, φαίνεται να υπάρχουν αυξημένες προσπάθειες για την παροχή εκπαίδευσης σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου σε σχετικές επαγγελματικές ομάδες.

Γνώμη 1.3 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι οι σχετικές νομοθετικές προτάσεις και πολιτικές ελέγχονται ως προς τη συμμόρφωσή τους με τον Χάρτη αλλά και να αυξήσουν τις προσπάθειές τους για να εξασφαλίσουν ότι οι υποχρεώσεις του Χάρτη ενσωματώνονται όποτε τα κράτη ενεργούν εντός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα μπορούσαν επίσης να ευαισθητοποιήσουν από ειδικές πολιτικές για την ευαισθητοποίηση σε θέματα δικαιωμάτων του Χάρτη, όπως στοχευμένες ενότητες κατάρτισης στα συναφή προγράμματα σπουδών για δικαστές των κρατών μελών και άλλους ασκούντες νομικά επαγγέλματα. Όπως τονίστηκε από τον FRA τα προηγούμενα χρόνια, σκόπιμο είναι για τα κράτη μέλη της ΕΕ η εκπαίδευση στον Χάρτη να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο εκπαίδευσης στα δικαιώματα του ανθρώπου, που περιλαμβάνει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ).

2. Ισότητα και απαγόρευση των διακρίσεων

Τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν κατέληξαν σε συμφωνία σχετικά με την προτεινόμενη οδηγία για την ίση μεταχείριση μέχρι το τέλος του 2016. Αρκετά κράτη μέλη, ωστόσο, συνέχισαν να διευρύνουν την προστασία κατά των διακρίσεων για διάφορους λόγους και σε διάφορους τομείς της ζωής. Διάφορες αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων υποστήριξαν τα δικαιώματα ατόμων με αναπηρία, ενώ ποικίλες προσπάθειες σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο επιχείρησαν να προωθήσουν την ισότητα των ατόμων της κοινότητας ΛΟΑΤ. Εν τω μεταξύ, ορισμένα μέτρα και προτάσεις με σκοπό την απαγόρευση συγκεκριμένων ενδυμάτων πυροδότησαν συζητήσεις για την ελευθερία της θρησκείας και των πεποιθήσεων, εν μέσω ενός κλίματος φόβου που προκλήθηκε από την απειλή της τρομοκρατίας. Η χρονιά έληξε με την ολοένα αυξανόμενη διαπίστωση ότι η αντιμετώπιση των διακρίσεων από μια μονοδιάστατη σκοπιά αδυνατεί να συλλάβει τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι στην ΕΕ βιώνουν τη διακριτική μεταχείριση στην καθημερινή τους ζωή.

Οι διαπραγματεύσεις σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης των προσώπων ανεξαρτήτως θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού – οδηγία για την ίση μεταχείριση – εισήλθαν στο όγδοο έτος το 2016. Η υιοθέτηση αυτής της πρότασης οδηγίας εγγυάται ότι η ΕΕ και τα κράτη μέλη της προσφέρουν ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο ενάντια στις παραπάνω διακρίσεις σε ισότιμη βάση. Έως τα τέλη του έτους, οι διαπραγματεύσεις δεν είχαν καταλήξει στην απαιτούμενη ομοφωνία για την έκδοση της οδηγίας από το Συμβούλιο της ΕΕ, με δύο κράτη μέλη να τηρούν γενικές επιφυλάξεις επί της πρότασης. Ως αποτέλεσμα, το δίκαιο της ΕΕ εξακολουθεί να διαιωνίζει μια ιεραρχία λόγων διακριτικής μεταχείρισης. Το άρθρο 21 (αρχή της απαγόρευσης διακρίσεων) του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ απαγορεύει τις διακρίσεις ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών ή άλλων φρονημάτων, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Σύμφωνα με το άρθρο 19 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Συμβούλιο αποφασίζοντας ομόφωνα, σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία, και μετά την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μπορεί να αναλάβει δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας

ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

Γνώμη 2.1 του FRA

Ο νομοθέτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να εξετάσει κάθε δυνατή οδό ώστε να διασφαλίσει την έκδοση της προτεινόμενης οδηγίας για την ίση μεταχείριση χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση, η οποία θα αποτελούσε εγγύηση για την παροχή πλήρους προστασίας από τη διακριτική μεταχείριση λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στους βασικούς τομείς της ζωής.

Όπως και τα προηγούμενα χρόνια, το 2016 τα κράτη μέλη της ΕΕ διέπυρναν την προστασία από τις διακρίσεις λόγω πρόσθετων λόγων και σε διαφορετικούς τομείς της ζωής. Για παράδειγμα, ορισμένα κράτη μέλη εισήγαγαν την κοινωνικοοικονομική κατάσταση του ατόμου ή τον επαναπροσδιορισμό φύλου ως προστατευμένους λόγους στην εθνική τους νομοθεσία. Άλλα κράτη μέλη επέκτειναν τη νομοθεσία περί μη διακριτικής μεταχείρισης σε τομείς όπως η προστασία των καταναλωτών, οι ρήτρες απόλυσης λόγω ηλικίας και η ηλικία συνταξιοδότησης. Τέτοια βήματα συνεισφέρουν στην αντιμετώπιση της διακριτικής μεταχείρισης και ενθαρρύνουν την ίση μεταχείριση σε ένα ευρύ φάσμα βασικών τομέων της ζωής.

Γνώμη 2.2 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εξετάσουν τη δυνατότητα να προσθέσουν λόγους προστασίας από τη διακριτική μεταχείριση έτσι ώστε να διευρύνουν το πεδίο εφαρμογής της εθνικής νομοθεσίας κατά των διακρίσεων.

Στο πλαίσιο της αυξανόμενης έντασης που δημιουργείται από την απειλή της τρομοκρατίας στην ΕΕ το 2016, τα εθνικά δικαστήρια εξέτασαν το ερώτημα, κατά πόσο είναι αποδεκτό να απαγορευτούν συγκεκριμένο τύπο ενδυμάτων, με σχετικές υποθέσεις να εκκρεμούν ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ). Αυτές οι υποθέσεις έδειξαν ότι η θέσπιση τέτοιου είδους απαγορεύσεων μπορεί να πλήξει δυσανάλογα και να οδηγήσει σε διακρίσεις εναντίων μουσουλμάνων γυναικών, οι οποίες επιλέγουν να φοράνε ορισμένα ενδύματα ως έκφραση της θρησκευτικής ταυτότητας και των πεποιθήσεών τους. Το άρθρο 10 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ κατοχυρώνει για κάθε πρόσωπο το δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Το δικαίωμα αυτό συνεπάγεται την ελευθερία μεταβολής θρησκεύματος ή πεποιθήσεων καθώς και την ελευθερία εκδήλωσης του θρησκεύματος ή των πεποιθήσεών του, ατομικά ή συλλογικά, με τη λατρεία, την εκπαίδευση, την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και τις τελετές. Το άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων. Το άρθρο 22 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ προβλέπει επίσης τον σεβασμό της Ένωσης προς την πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία.

Γνώμη 2.3 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να δίνουν τη μέγιστη δυνατή προσοχή στην ανάγκη διασφάλισης των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών όταν εξετάζουν σχετικές απαγορεύσεις για σύμβολα ή ενδύματα που συνδέονται με θρησκείες. Κάθε σχετική νομοθετική ή διοικητική πρόταση δεν θα πρέπει να περιορίζει δυσανάλογα την ελευθερία άσκησης της θρησκείας οποιουδήποτε ατόμου. Όταν εξετάζονται οι εν λόγω απαγορεύσεις, θα πρέπει να ενσωματώνονται ευθύς εξαρχής ζητήματα θεμελιωδών δικαιωμάτων και η ανάγκη για εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας.

Το 2016 διαπιστώθηκε ολοένα και περισσότερο ότι η αντιμετώπιση των διακρίσεων από μια μονοδιάστατη σκοπιά αδυνατεί να συλλάβει τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι βιώνουν τη διακριτική μεταχείριση στην καθημερινή τους ζωή. Αυτό αποδεικνύεται από τη συνεχιζόμενη τάση διεύρυνσης του πεδίου εφαρμογής της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων σε εθνικό επίπεδο, με την προσθήκη προστατευμένων λόγων ή/και τομέων της ζωής στη σχετική εθνική νομοθεσία. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της εξακολουθούν να μην αντιμετωπίζουν ρητά το ζήτημα των πολλαπλών διακρίσεων όταν καταρτίζουν νομικές πράξεις και μέσα άσκησης πολιτικής. Έως το τέλος του 2016, μόνο εννέα κράτη μέλη της ΕΕ εισήγαγαν νόμους για τις πολλαπλές διακρίσεις στην εθνική τους νομοθεσία. Μια τέτοια προσέγγιση μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι βιώνουν τις διακρίσεις στην καθημερινή τους ζωή, και να ενεργοποιήσει την εξεύρεση νέων τρόπων δράσης που θα μπορούσαν να ενισχύσουν πραγματικά την κοινωνική ένταξη.

Γνώμη 2.4 του FRA

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να αναγνωρίζουν τις πολλαπλές και διατομεακές διακρίσεις όταν καταρτίζουν και υλοποιούν νομικά μέσα και μέσα άσκησης πολιτικής για την αντιμετώπιση των διακρίσεων, την προώθηση της ίσης μεταχείρισης και την ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης.

3. Ρατσισμός, ξενοφοβία και συναφείς μορφές μισαλλοδοξίας

Οι ρατσιστικές και ξενοφοβικές αντιδράσεις έναντι προσφύγων, αιτούντων άσυλο και μεταναστών επιμένουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2016. Οι μουσουλμάνοι βίωσαν αυξανόμενη εχθρότητα και μισαλλοδοξία, ενώ οι διακρίσεις και ο ρατσισμός κατά των τσιγγάνων εξακολουθεί να επηρεάζει πολλούς Ρομά. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέστησε μια ομάδα υψηλού επιπέδου για την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας, προκειμένου να υποστηρίξει τις εθνικές προσπάθειες στον τομέα αυτό, καθώς και να αντιμετωπίσει τα εγκλήματα και τη ρητορική μίσους. Τα κράτη μέλη της ΕΕ στόχευσαν τα εγκλήματα μίσους με διάφορους τρόπους, αναθεωρώντας τις κατηγοριοποιήσεις των κινήτρων λόγω προκατάληψης, οργανώνοντας εκστρατείες ευαισθητοποίησης και παρέχοντας εξειδικευμένη κατάρτιση σε αξιωματούχους των αστυνομικών και διωκτικών αρχών. Εν τω μεταξύ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέχισε να παρακολουθεί την εφαρμογή της οδηγίας περί φυλετικής ισότητας. Οι διαρκείς προκλήσεις περιλαμβάνουν εμπόδια στην αποτελεσματικότητα και την ανεξαρτησία των φορέων ισότητας, διακρίσεις λόγω εθνοτικών χαρακτηριστικών, και έλλειψη εθνικών σχεδίων δράσης για την καταπολέμηση του ρατσισμού.

Οι εκφράσεις ρατσισμού και ξενοφοβίας, τροφοδοτούμενες από την άφιξη των προσφύγων, αιτούντων άσυλο και μεταναστών στην ΕΕ που σημάδεψε το 2015, συνεχίστηκαν αμείωτες και το 2016. Περιελάμβαναν ρητορική μίσους, απειλές, εγκλήματα μίσους, ακόμη και δολοφονίες. Ωστόσο, πολύ λίγα κράτη μέλη συλλέγουν συστηματικά στοιχεία για περιστατικά εναντίον προσφύγων, αιτούντων άσυλο και μεταναστών. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 1 της απόφασης-πλαίσου της ΕΕ για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία, η οποία παρουσιάζει τα μέτρα που λαμβάνουν τα κράτη μέλη για να καταστήσουν αξιόποινη την εκ προθέσεως ρατσιστική και ξενοφοβική συμπεριφορά. Το άρθρο 4 στοιχείο α) της Διεθνούς Σύμβασης για την κατάργηση κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων θεσπίζει την υποχρέωση για τα συμβαλλόμενα μέρη να καθιστούν παράβαση κολάσιμη κατά νόμο την παρότρυνση σε φυλετική διάκριση, καθώς και πράξεις βίας ενάντια σε οποιαδήποτε φυλή ή ομάδα προσώπων. Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι συμβαλλόμενα μέρη της Διεθνούς Σύμβασης για την κατάργηση κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων.

Γνώμη 3.1 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι κάθε υπόθεση φερόμενου εγκλήματος μίσους ή ρητορικής μίσους, συμπεριλαμβανομένων όσων απευθύνονται ειδικά εναντίον των αιτούντων άσυλο, προσφύγων και μεταναστών, ερευνάται ουσιαστικά, ασκούνται διώξεις και προσάγονται οι δράστες στη δικαιοσύνη. Αυτό πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τις εφαρμοστέες εθνικές διατάξεις και, κατά περίπτωση, σύμφωνα με τις διατάξεις της απόφασης-πλαίσου της ΕΕ για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία, τις ευρωπαϊκές και διεθνείς υποχρεώσεις σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και τη συναφή νομολογία του ΕΔΔΑ περί εγκλημάτων μίσους και ρητορικής μίσους. Τα κράτη μέλη θα μπορούσαν επίσης να συλλέγουν αναλυτικότερα στοιχεία για περιστατικά εναντίον προσφύγων, αιτούντων άσυλο και μεταναστών.

Ελάχιστα κράτη μέλη της ΕΕ είχαν υλοποιήσει εθνικά σχέδια δράσης για την καταπολέμηση των φυλετικών διακρίσεων, του ρατσισμού ή της ξενοφοβίας μέσα στο 2016. Αυτό ισχύει, παρότι η διακήρυξη του Durban και το Πρόγραμμα Δράσης του ΟΗΕ, που προέκυψαν από την Παγκόσμια Διάσκεψη

κατά του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων, της ξενοφοβίας και συναφών μορφών μισαλλοδοξίας, αναθέτουν στα κράτη την κύρια αρμοδιότητα για την καταπολέμηση του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων, της ξενοφοβίας και συναφών μορφών μισαλλοδοξίας. Η υλοποίηση των εν λόγω σχεδίων θα παρέιχε στα κράτη μέλη της ΕΕ έναν αποτελεσματικό τρόπο για τη διασφάλιση της τήρησης των υποχρεώσεων που απορρέουν από την οδηγία για τη φυλετική ισότητα και την απόφαση-πλαίσιο για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία. Η Ομάδα υψηλού επιπέδου της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας, η οποία ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 2016, παρέχει στα κράτη μέλη της ΕΕ ένα φόρουμ συζητήσεων για ανταλλαγή πρακτικών με σκοπό τη διασφάλιση της επιτυχούς υλοποίησης σχετικών σχεδίων δράσης.

Γνώμη 3.2 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να υιοθετήσουν ειδικά εθνικά σχέδια δράσης για την καταπολέμηση του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων, της ξενοφοβίας και των συναφών μορφών μισαλλοδοξίας. Για τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να ακολουθούν τις αναλυτικές και πρακτικές οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου σχετικά με τον τρόπο κατάρτισης των εν λόγω σχεδίων. Με βάση αυτές τις οδηγίες, τα σχέδια δράσης θα πρέπει να θέτουν στόχους και δράσεις, να διορίζουν αρμόδιους εθνικούς φορείς, να καθορίζουν τις προθεσμίες για τους στόχους τους, να συμπεριλαμβάνουν δείκτες επιδόσεων και να προβλέπουν μηχανισμούς παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Η συστηματική συλλογή αναλυτικών στοιχείων για τα περιστατικά εθνικών διακρίσεων, εγκλημάτων μίσους και ρητορικής μίσους μπορούν να συμβάλουν στην καλύτερη εφαρμογή της οδηγίας για τη φυλετική ισότητα και της απόφασης-πλαίσιου για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία. Αυτά τα στοιχεία διευκολύνουν την αξιολόγηση των πολιτικών και των σχεδίων δράσης με σκοπό την πρόληψη και την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και των συναφών μορφών μισαλλοδοξίας. Τα στοιχεία που έχει συλλέξει ο FRA μαρτυρούν, ωστόσο, ότι υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις ως προς τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη μέλη της ΕΕ καταγράφουν τα περιστατικά εθνικών διακρίσεων και ρατσιστικών εγκλημάτων. Τα μη καταγεγραμμένα περιστατικά παραμένουν «αόρατα» και δεν παρέχουν στα θύματα τη δυνατότητα άσκησης ένδικων μέσων. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία λαμβάνοντας

υπόψη την υποχρέωση των κρατών μελών της ΕΕ να διασφαλίζουν την αποτελεσματική προστασία των θυμάτων και να εγγυώνται την πρόσβασή τους στην αποτελεσματική προστασία και τα ένδικα μέσα που δικαιούνται σύμφωνα με το άρθρο 6 της Διεθνούς Σύμβασης για την κατάργηση κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων. Ο FRA, μέσω της Ομάδας υψηλού επιπέδου της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας, συνεχίζει να συνεργάζεται με τα κράτη μέλη, με τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και με διεθνείς οργανισμούς, έτσι ώστε να βοηθήσει στη βελτίωση της καταγραφής και συλλογής στοιχείων για εγκλήματα μίσους.

Γνώμη 3.3 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να καταβάλουν προσπάθειες για συστηματική καταγραφή, συλλογή και ετήσια δημοσίευση συγκρίσιμων δεδομένων σχετικά με τις εθνικές διακρίσεις και τα εγκλήματα μίσους, επιτρέποντας έτσι την ανάπτυξη αποτελεσματικών και επιστημονικά τεκμηριωμένων νομικών και πολιτικών μέτρων αντιμετώπισης αυτών των φαινομένων. Αυτά τα δεδομένα θα πρέπει να περιλαμβάνουν τα διάφορα ρατσιστικά κίνητρα, καθώς και πληροφορίες όπως ο τόπος στον οποίο έλαβε χώρα το επεισόδιο και ανώνυμα στοιχεία για τα θύματα και τους δράστες. Όλα τα δεδομένα θα πρέπει να συλλέγονται σύμφωνα με το εθνικό νομικό πλαίσιο και τη νομοθεσία της ΕΕ περί προστασίας των δεδομένων.

Με βάση τα στοιχεία για το 2016, ένας σημαντικός αριθμός φορέων ισότητας αντιμετώπισε μειώσεις στη χρηματοδότηση και περικοπές προσωπικού ή νομοθετικές μεταρρυθμίσεις που σχετίζονται με τις εξουσίες τους και θα μπορούσαν να επηρεάσουν την αποτελεσματική λειτουργία τους. Βάσει του άρθρου 13 παράγραφος 1 της οδηγίας για τη φυλετική ισότητα, όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ υποχρεούνται να ορίσουν φορέα ή φορείς ισότητας για την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης όλων των προσώπων χωρίς διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνικής καταγωγής. Ωστόσο, η οδηγία δεν παρέχει παρά μόνο ελάχιστα πρότυπα σχετικά με τις αρμοδιότητες των φορέων ισότητας. Στο πλαίσιο της προστασίας των δεδομένων, το δίκαιο της ΕΕ αναφέρεται ρητά στην ανεξαρτησία και ορίζει τι επιτάσσει η εν λόγω ανεξαρτησία. Ο γενικός κανονισμός για την προστασία των δεδομένων που υιοθετήθηκε το 2016, προβλέπει επαρκείς «ανθρώπινους, τεχνικούς και οικονομικούς πόρους, εγκαταστάσεις και υποδομές» για τις αρχές προστασίας δεδομένων.

Γνώμη 3.4 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διαθέτουν τους αναγκαίους ανθρώπινους, τεχνικούς και οικονομικούς πόρους, εγκαταστάσεις και υποδομές στους φορείς ισότητας, επιτρέποντάς τους να εκπληρώσουν τα καθήκοντά τους και να αξιοποιήσουν αποτελεσματικά και ανεξάρτητα τις εξουσίες τους στο πλαίσιο της νομοθετικής τους εντολής.

Στο πλαίσιο της αυξανόμενης έντασης που δημιουργήθηκε από την απειλή των τρομοκρατικών επιθέσεων στα κράτη μέλη της ΕΕ, τα μέλη των εθνοτικών μειονοτικών ομάδων συνέχισαν να αντιμετωπίζουν διακρίσεις από την αστυνομία μέσα στο 2016 λόγω των εθνοτικών τους χαρακτηριστικών. Αυτή η πρακτική έρχεται σε αντίθεση με τις αρχές της Διεθνούς Σύμβασης για την κατάργηση κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων, του άρθρου 14 (απαγόρευση των διακρίσεων) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, της σχετικής νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως και του πρωτογενούς και παράγωγου δικαίου της ΕΕ. Η εκπαίδευση και το εσωτερικό σύστημα

παρακολούθησης θα μπορούσαν να βοηθήσουν στον εντοπισμό της δυσανάλογης στόχευσης των εθνοτικών μειονοτήτων και να οδηγήσουν σε διορθωτικές δράσεις από τους αρμόδιους φορείς.

Γνώμη 3.5 του FRA

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να τερματίσουν όλες τις μορφές διακρίσεων λόγω εθνοτικών χαρακτηριστικών. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί με την παροχή συστηματικής εκπαίδευσης για τη νομοθεσία κατά των διακρίσεων προς τους αξιωματούχους των διοικητικών αρχών, αλλά και βοηθώντας τους να κατανοήσουν καλύτερα τις ασυνείδητες προκαταλήψεις και να αμφισβητήσουν τα στερεότυπα. Αυτή η εκπαίδευση θα μπορούσε να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη σχετικά με τις συνέπειες των διακρίσεων και για το πώς μπορεί να αυξηθεί η εμπιστοσύνη του κόσμου προς την αστυνομία. Επιπλέον, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα μπορούσαν να καταγράψουν τη χρήση επιτόπιων σωματικών ελέγχων της αστυνομίας, και συγκεκριμένα την εθνότητα όσων υπόκεινται σε ελέγχους, σύμφωνα με το εκάστοτε εθνικό νομικό πλαίσιο και τη νομοθεσία της ΕΕ περί προστασίας των δεδομένων.

4. Ένταξη των Ρομά

Παρά τους φιλόδοξους στόχους που τέθηκαν από τις εθνικές στρατηγικές για την ένταξη των Ρομά και τη σημαντική συμβολή των ταμείων της ΕΕ, ελάχιστη πρόοδος σημειώθηκε το 2016. Το προηγούμενο έτος, σύμφωνα με στοιχεία για την κατάσταση των Ρομά στην εργασία, την εκπαίδευση, τη στέγαση και την υγεία, σημειώθηκε ελάχιστη πρόοδος στην εφαρμογή του πλαισίου της ΕΕ για τις εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά. Εξακολουθεί να επικρατεί μισαλλοδοξία και αντιτσιγγανισμός, ενώ ο εκ των πραγμάτων διαχωρισμός στη στέγαση και την εκπαίδευση εξακολουθεί να επηρεάζει πολλούς Ρομά. Ο προτεινόμενος ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων θα μπορούσε να δώσει νέα ώθηση στις προσπάθειες ένταξης των Ρομά, εφόσον συμπεριλαμβάνει ρητή αναφορά στο δικαίωμα της μη διάκρισης το οποίο προβλέπεται από το άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

Μέσα στο 2016 οι Ρομά σε όλη την ΕΕ εξακολούθησαν να αντιμετωπίζουν διακριτική μεταχείριση, κοινωνικό διαχωρισμό και αποκλεισμό. Η περιορισμένη πρόοδος στην υλοποίηση εθνικών στρατηγικών για την ένταξη των Ρομά δείχνει την ανάγκη για μια πλήρη αναθεώρηση των προτεινόμενων και σχεδιαζόμενων παρεμβάσεων. Υπάρχει επίσης ανάγκη για προώθηση της ενεργής και ουσιαστικής συμμετοχής των Ρομά, ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο. Για να πετύχει η ένταξη των Ρομά σε τοπικό επίπεδο, είναι καίριας σημασίας η ενεργή συμμετοχή πολλαπλών φορέων, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών αρχών, της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και εκπροσώπων όλων των ομάδων του τοπικού πληθυσμού. Η συμμετοχή σε εθνικό επίπεδο χρειάζεται να μεταφραστεί σε συμμετοχή των Ρομά σε τοπικό επίπεδο, ενώ οι τοπικές αρχές πρέπει να επιδείξουν απτά αποτελέσματα με δυνατότητα παρακολούθησής τους.

Γνώμη 4.1 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να αναθεωρήσουν τις εθνικές τους στρατηγικές για την ένταξη των Ρομά (ή ένα ολοκληρωμένο σύνολο μέτρων πολιτικής), έτσι ώστε να διασφαλιστεί ότι οι ίδιοι οι Ρομά ενθαρρύνονται να συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία της ένταξής τους. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να προσδιορίσουν ρητά και να υλοποιήσουν συγκεκριμένα μέτρα για την προώθηση της ενεργής και ουσιαστικής συμμετοχής των Ρομά, ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο.

Τα πορίσματα του FRA από τη δεύτερη φάση της έρευνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις μειονότητες και τις διακρίσεις (EU-MIDIS II) δείχνουν ότι οι Ρομά συνέχισαν να αντιμετωπίζουν διακρίσεις λόγω της εθνοτικής τους καταγωγής τους μέσα στο 2016. Αντιμετωπίζουν κοινωνικό αποκλεισμό και περιθωριοποίηση, τα οποία επιδεινώνονται από τη φτώχεια, και γίνονται θύματα εγκλημάτων μίσους. Οι περισσότεροι Ρομά που διαμένουν στην ΕΕ δεν απολαμβάνουν ακόμη το δικαίωμα της μη διάκρισης όπως αναγνωρίζεται από το άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, την οδηγία για τη φυλετική ισότητα και άλλα διεθνή νομοθετήματα για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Παρόλο που η οδηγία για τη φυλετική ισότητα απαγορεύει τις εθνοτικές διακρίσεις και η απόφαση-πλαίσιο της ΕΕ για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία επιβάλλει ποινικές κυρώσεις, αυτά τα νομικά μέτρα δεν επαρκούν για την αντιμετώπιση των διακρίσεων ενάντια στους Ρομά. Χρειάζεται να συνδυαστούν με ενεργές πολιτικές ένταξης έτσι ώστε να αντιμετωπιστεί η φυλετική ανισότητα και η φτώχεια που συχνά βιώνουν οι Ρομά.

Γνώμη 4.2 του FRA

Για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων διακρίσεων κατά των Ρομά και του αντιτσιγγανισμού, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίσουν την αποτελεσματική εφαρμογή της οδηγίας για τη φυλετική ισότητα και της απόφασης-πλαισίου για τον ρατσισμό και τη ξενοφοβία. Θα πρέπει να υιοθετήσουν ρητά μέτρα πολιτικής για την αντιμετώπιση του αντιτσιγγανισμού στις εθνικές τους στρατηγικές για την ένταξη των Ρομά, ή ένα σύνολο ολοκληρωμένων μέτρων πολιτικής.

Τα ευρήματα του FRA από τη δεύτερη έρευνα της ΕΕ για τις μειονότητες και τις διακρίσεις (EU-MIDIS II) δείχνουν ότι η απασχόληση είναι ένας τομέας όπου οι διακρίσεις εναντίων των Ρομά πυροδοτούν αλυσιδωτές αδυναμίες, ειδικότερα σε σχέση με το εισόδημα, την εκπαίδευση και τις συνθήκες στέγασης. Ολόκληρα νοικοκυριά, και όχι μόνο οι άνεργοι, υποφέρουν από τις αρνητικές συνέπειες της ανεργίας. Τα παιδιά και οι γυναίκες Ρομά συνιστούν ιδιαίτερα ευπαθείς ομάδες, των οποίων τα δικαιώματα παραβιάζονται συχνά.

Γνώμη 4.3 του FRA

Η ΕΕ θα πρέπει να συμπεριλάβει την ένταξη των Ρομά στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Ο πυλώνας αυτός θα πρέπει να προβλέπει ειδικές διατάξεις για την αντιμετώπιση του κινδύνου διαρθρωτικών διακρίσεων, ενισχύοντας για παράδειγμα, τις διατάξεις για ίση μεταχείριση στον χώρο εργασίας και διασφαλίζοντας ότι οι περιθωριοποιημένοι πληθυσμοί θα μπορούν να ασκούν αποτελεσματικά τα δικαιώματά τους.

Η παρακολούθηση της προόδου της ένταξης των Ρομά απαιτεί αξιόπιστα δεδομένα, τόσο για τα μέτρα που λαμβάνονται, όσο και για τις διαδικασίες και τα αποτελέσματά τους για τους ανθρώπους. Χρειάζεται να ληφθούν περισσότερα μέτρα για να διασφαλιστεί η διαθεσιμότητα ισχυρών στοιχείων και σταθερής παρακολούθησης της ένταξης των Ρομά. Η Ειδική Έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου για τις πρωτοβουλίες

πολιτικής της ΕΕ και την οικονομική υποστήριξή της για την ένταξη των Ρομά επιβεβαίωσε αυτή την ανάγκη. Σύμφωνα με την έκθεση, η έλλειψη ολοκληρωμένων και ισχυρών δεδομένων παραμένει προβληματική, όχι μόνο όσον αφορά τα προγράμματα, αλλά και τη χάραξη πολιτικών σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, υπάρχουν πράγματι εργαλεία σταθερής παρακολούθησης και οι αρμόδιοι παράγοντες μπορούν να τα αξιοποιήσουν.

Γνώμη 4.4 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει, σύμφωνα με το εθνικό νομικό πλαίσιο, τη νομοθεσία της ΕΕ περί προστασίας των δεδομένων και με την ενεργή και ουσιαστική συμμετοχή των κοινοτήτων των Ρομά, να συλλέγουν ανώνυμα αναλυτικά στοιχεία κατά εθνική ταυτότητα, επιτρέποντας την αξιολόγηση των εθνικών στρατηγικών για την ένταξη των Ρομά και των πολιτικών ένταξης των Ρομά. Η Eurostat θα μπορούσε να συμπεριλάβει σχετικές ερωτήσεις σε έρευνες μεγάλης κλίμακας, όπως στην έρευνα εργατικού δυναμικού και στις στατιστικές της ΕΕ για το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης, ακολουθώντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου. Επιπλέον, τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναπτύξουν ή να χρησιμοποιήσουν τα υπάρχοντα εργαλεία παρακολούθησης των εθνικών στρατηγικών για την ένταξη των Ρομά, με σκοπό την αξιολόγηση του αντίκτυπου των μέτρων για την ενσωμάτωση των Ρομά.

5. Άσυλο, θεωρήσεις, μετανάστευση, σύνορα και ένταξη

Το 2016 πάνω από 5 000 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους διασχίζοντας τη θάλασσα για να φτάσουν στην Ευρώπη, παρόλο που οι παράνομες αφίξεις διά θαλάσσης μειώθηκαν τουλάχιστον κατά 60 % από το 2015, αγγίζοντας συνολικά περίπου τις 350 000 το 2016. Προτάθηκαν εκτεταμένες αλλαγές στο ευρωπαϊκό σύστημα χορήγησης ασύλου, ενώ εντατικοποιήθηκαν οι προσπάθειες για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών επιστροφής. Οι νομικές οδοί για την άφιξη σε έναν ασφαλή προορισμό στην Ευρώπη παρέμειναν απατηλές για τους περισσότερους μετανάστες, καθώς νέοι περιορισμοί που εφαρμόζονται σχετικά με την οικογενειακή επανένωση σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ αντισταθμίζουν τη μικρή πρόοδο που έχει σημειωθεί στις εισδοχές για ανθρωπιστικούς λόγους. Τα πληροφοριακά συστήματα ενισχύθηκαν για την καλύτερη καταπολέμηση της παράτυπης μετανάστευσης και την αντιμετώπιση απειλών σοβαρών εγκλημάτων. Στο μεταξύ, η ενσωμάτωση ενός σημαντικού αριθμού ατόμων στα οποία έχει προσφερθεί διεθνής προστασία, αποδείχτηκε δύσκολη, συμπεριλαμβανομένης της ενσωμάτωσής τους σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο.

Μέσα στο 2016 τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη κατέβαλαν σημαντικές προσπάθειες για την ανάπτυξη περαιτέρω πληροφοριακών συστημάτων με σκοπό τη διαχείριση της μετανάστευσης και την εσωτερική ασφάλεια. Τα υπάρχοντα συστήματα τροποποιήθηκαν και προτάθηκαν νέα. Ο στόχος για το μέλλον είναι να καταστούν «διαλειτουργικά» αυτά τα συστήματα, επιτρέποντας στις αρμόδιες αρχές την πρόσβαση σε πολλαπλά συστήματα ταυτόχρονα. Μια προσεχής δημοσίευση του FRA σχετικά με τη διαλειτουργικότητα των πληροφοριακών συστημάτων της ΕΕ θα θέσει επί τάπητος τις σχετικές ανησυχίες για τα θεμελιώδη δικαιώματα. Σε πολλές περιπτώσεις, ο αντίκτυπος των πληροφοριακών συστημάτων σε επίπεδο θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν είναι άμεσα ορατός. Οι συνέπειες της

αποθήκευσης εσφαλμένων προσωπικών δεδομένων ενδέχεται να θίξουν κάποιο άτομο μόνο μετά από χρόνια, για παράδειγμα όταν κάνει αίτηση για θεώρηση εισόδου ή για άδεια παραμονής. Το άρθρο 8 (προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα) του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και πιο συγκεκριμένα η αρχή του οριοθετημένου σκοπού (δηλ. ότι τα δεδομένα χρησιμοποιούνται μόνο για τον σκοπό για τον οποίο συλλέχθηκαν) αποτελεί κεντρική απαίτηση όταν αναπτύσσονται τεχνικές λύσεις για τη βελτίωση της διαλειτουργικότητας μεταξύ πληροφοριακών συστημάτων. Συνεπώς όλα τα βήματα για τη βελτίωση των υφιστάμενων πληροφοριακών συστημάτων και τη δημιουργία νέων θα πρέπει να υπόκεινται σε ολοκληρωμένη εκτίμηση των επιπτώσεων στα θεμελιώδη δικαιώματα.

Γνώμη 5.1 του FRA

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα πληροφοριακά συστήματα για τη διαχείριση της μετανάστευσης έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε οι αξιωματούχοι που διαχειρίζονται τα δεδομένα που εμπεριέχονται σε αυτά τα συστήματα να έχουν πρόσβαση σε δεδομένα σύμφωνα με το επαγγελματικό τους προφίλ. Οι αξιωματούχοι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση μόνο σε δεδομένα συναφή με τα συγκεκριμένα καθήκοντα που εκτελούν σε μια δεδομένη χρονική στιγμή, και να είναι πλήρως ενήμεροι σχετικά με τις βάσεις δεδομένων που συμβουλευούνται. Από τη στιγμή που η διαλειτουργικότητα σημαίνει ότι περισσότερα δεδομένα, συμπεριλαμβανομένων των βιομετρικών δεδομένων, είναι πιο εύκολα προσβάσιμα, τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναπτύξουν πρότυπα ποιότητας και διοικητικές διαδικασίες, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ακρίβεια των δεδομένων και να περιορίζεται ο κίνδυνος της μη εξουσιοδοτημένης γνωστοποίησης δεδομένων σε τρίτους ή σε άλλες χώρες. Επιπλέον, θα πρέπει να θεσπίσουν ειδικές δικλίδες ασφαλείας, έτσι ώστε να εγγυώνται ότι η διαλειτουργικότητα δεν έχει αρνητικές επιπτώσεις στα δικαιώματα των ευάλωτων ατόμων, όπως σε αιτούντες διεθνή προστασία ή σε παιδιά, ούτε οδηγεί σε διακρίσεις λόγω χαρακτηριστικών.

Το άρθρο 6 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, όπως επίσης και το παράγωγο δικαίωμα της ΕΕ στους τομείς του ασύλου και της επιστροφής, απαιτεί από τα κράτη μέλη να εξετάζουν σε κάθε ατομική περίπτωση τη βιωσιμότητα ελαφρύτερων μέτρων προτού κάνουν χρήση της στέρσης της ελευθερίας. Έως το τέλος του 2016, όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ είχαν προβλέψει εναλλακτικές επιλογές αντί της κράτησης στο εθνικό τους δικαίωμα, αν και σε κάποιες περιπτώσεις μόνο για ορισμένες κατηγορίες. Ωστόσο, η υιοθέτηση εναλλακτικών επιλογών αντί της κράτησης στην εθνική νομοθεσία δεν αποτελεί από μόνη της εγγύηση ότι αυτές οι εναλλακτικές θα εφαρμοστούν. Στην πράξη, οι εναλλακτικές χρησιμοποιούνται ελάχιστα.

Γνώμη 5.2 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να απαιτούν από τις αρμόδιες αρχές να εξετάζουν για κάθε ατομική περίπτωση αν μπορεί να επιτευχθεί ο θεμιτός σκοπός μέσω λιγότερο αυστηρών μέτρων προτού εκδοθεί ένταλμα κράτησης. Σε αντίθετη περίπτωση, οι αρχές θα πρέπει να παραθέτουν τους πραγματικούς και νομικούς λόγους.

Οι νομικές οδοί για να φτάσουν σε ένα ασφαλές μέρος συνεχίζουν να είναι απαιτητές για τους περισσότερους πρόσφυγες. Η επανεγκατάσταση σημείωσε σχετική πρόοδο μέσα στο 2016, αλλά αυτό αντισταθμίστηκε από μια υπαναχώρηση όσον αφορά την επανένωση των οικογενειών, καθώς αρκετά κράτη μέλη της ΕΕ εισήγαγαν περιορισμούς στο εθνικό τους δικαίωμα. Κάθε δράση που αναλαμβάνεται από ένα κράτος μέλος, όταν αυτό ενεργεί εντός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ, πρέπει να σέβεται τα δικαιώματα και τις αρχές του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, ο οποίος στο άρθρο 7 κατοχυρώνει το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Στην περίπτωση των προσφύγων και ατόμων που δικαιούνται επικουρικής προστασίας, μπορεί να θεωρηθεί γενικά δεδομένο ότι υπάρχουν ανυπέρβλητα εμπόδια που εμποδίζουν τις οικογενειές τους να διαμένουν στη χώρα καταγωγής τους και ότι η οικογενειακή ζωή σε μια χώρα διέλευσης δεν αποτελεί συνήθως επιλογή.

Γνώμη 5.3 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εξετάσουν τη χρήση ειδικών προγραμμάτων για τους πρόσφυγες, καθώς και τακτικά προγράμματα κινητικότητας πιο φιλικά προς τους πρόσφυγες, με σκοπό την προώθηση νόμιμων οδών προς την ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να αποφεύγουν να θεσπίζουν νομοθεσία η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, την αποτροπή ή τη σημαντική καθυστέρηση της επανένωσης των οικογενειών των ατόμων που δικαιούνται διεθνούς προστασίας.

Η ΕΕ θα μπορούσε να ρυθμίσει νομοθετικά την οικογενειακή επανένωση των τελούντων υπό καθεστώς επικουρικής προστασίας, έτσι ώστε να αντιμετωπίσει τις διαφορετικές προσεγγίσεις που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη.

Η προάσπιση του δικαιώματος κάθε παιδιού στην εκπαίδευση μέσα στο συνεχιζόμενο ρεύμα οικογενειών προσφύγων και μεταναστών στην ΕΕ, αποτελεί μείζονα ευθύνη για τα κράτη μέλη της ΕΕ. Το άρθρο 14 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και το άρθρο 28 της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού εγγυώνται το δικαίωμα όλων των παιδιών στην εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών μεταναστών και προσφύγων. Με την εξασφάλιση του δικαιώματος στην εκπαίδευση για όλα τα παιδιά, θα ωφεληθούν, πέρα από τα ίδια τα παιδιά, και οι κοινωνίες στις οποίες ζουν. Αυτό υπογραμμίζει πόσο σημαντική και ωφέλιμη είναι η επένδυση στα ανθρώπινα δικαιώματα για την οικονομία και γενικότερα για την κοινωνία. Το 2016 καταδεικνύει ότι τα περισσότερα κράτη μέλη παρείχαν

γλωσσική υποστήριξη και στοχεύουν να εντάξουν τα παιδιά μεταναστών και τα παιδιά προσφύγων σε κανονικές σχολικές τάξεις, επιτρέποντας την κοινωνικοποίησή τους με άλλα παιδιά και επενδύοντας σε μια μακροπρόθεσμη και βιώσιμη κοινωνική συνοχή. Ωστόσο, το επίπεδο διαχωρισμού στη σχολική εκπαίδευση παραμένει αρκετά υψηλό.

Γνώμη 5.4 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα παιδιά μεταναστών και προσφύγων θα λαμβάνουν αποτελεσματική γλωσσική, κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη μέσω ατομικής αξιολόγησης των αναγκών τους. Έτσι, θα μπορούσαν να προετοιμαστούν για τη φοίτησή τους στο σχολείο και θα μπορούσαν να ενταχθούν με επιτυχία στις εκπαιδευτικές και τις τοπικές κοινότητες. Θα πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή πολιτικές και μέτρα, έτσι ώστε να αποφευχθεί η χωριστή εκπαίδευση και ο διαχωρισμός στο σχολείο και να προωθηθεί η πρόσβαση των παιδιών μεταναστών και προσφύγων στις κανονικές σχολικές τάξεις και στο κεντρικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Τα στοιχεία του FRA δείχνουν ότι μέσα στο 2016 τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ ενέτειναν τις προσπάθειές τους για να εντάξουν τα παιδιά μεταναστών και προσφύγων στην εκπαίδευση και να υποστηρίξουν την ενσωμάτωσή τους. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμα ελάχιστες περιπτώσεις παιδιών μεταναστών και προσφύγων τα οποία δεν φοιτούν στο σχολείο, ενώ μερικές τοπικές κοινότητες και γονείς παιδιών από τις χώρες υποδοχής αντιδρούν αρνητικά ή ακόμη και βίαια ενάντια στη φοίτησή τους μαζί με τα άλλα παιδιά. Οι εκφράσεις μισαλλοδοξίας και μίσους εναντίον παιδιών μεταναστών και προσφύγων και των οικογενειών τους, που οδηγούν σε στέρηση του δικαιώματος των παιδιών στην εκπαίδευση, παραβιάζουν την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία ενάντια στις διακρίσεις και το μίσος. Η αντιμετώπιση των ανησυχιών των γονέων μπορεί να βοηθήσει την ένταξη και την προώθηση της συμμετοχής των μεταναστών και των προσφύγων στις τοπικές κοινότητες.

Γνώμη 5.5 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να αντιμετωπίσουν επαρκώς τις διακρίσεις και τις βίαιες αντιδράσεις ενάντια στη φοίτηση των παιδιών μεταναστών και προσφύγων, μέσω της επιβολής του νόμου, αλλά και μέσω της προώθησης της αμοιβαίας κατανόησης και της κοινωνικής συνοχής. Θα πρέπει να λάβουν θετικά μέτρα καταπολέμησης των προκαταλήψεων και εξάλειψης των αβύσμων ανησυχιών. Επίσης, οι αρχές των κρατών μελών θα πρέπει να εφαρμόσουν τους νόμους και τους κανόνες ενάντια στις διακρίσεις και στα εγκλήματα που υποκινούνται από το μίσος κάθε είδους, συμπεριλαμβανομένης της εθνοτικής καταγωγής, της φυλής και της θρησκείας, που ισχύουν σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ.

Η συμμετοχή των γονέων και των οικογενειών των παιδιών στη σχολική ζωή και η υποστήριξη των προσπαθειών τους για να εμπλακούν σε αυτήν αποτελεί σημαντικό μέρος της διαδικασίας της εκπαίδευσης και της ένταξης. Το ένα τρίτο των κρατών μελών της ΕΕ έχουν λάβει μέτρα για την υποστήριξη και την ενθάρρυνση των γονέων και των οικογενειών των παιδιών μεταναστών και προσφύγων, με τη συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσω ενημέρωσης, μεσολάβησης και γλωσσικής υποστήριξης. Αυτά τα μέτρα ενδέχεται να βελτιώσουν τις σχολικές επιδόσεις των παιδιών και την ένταξη αυτών και των οικογενειών τους στις εκπαιδευτικές και τις τοπικές κοινότητες, καθώς και να προάγουν τη βελτίωση των σχέσεων στο πλαίσιο των κοινοτήτων. Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ένταξης, το καθεστώς του οποίου αναβαθμίστηκε μέσω του σχεδίου δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ένταξη που ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2016, αποτελεί το κατάλληλο πλαίσιο για ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και λύσεων που μπορούν να βοηθήσουν τα κράτη μέλη να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους σε επίπεδο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και να επενδύσουν επιτυχώς σε πιο συνεκτικές κοινωνίες χωρίς διαχωρισμούς.

Γνώμη 5.6 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να ανταλλάσσουν τις βέλτιστες πρακτικές και εμπειρίες σχετικά με την ένταξη μέσω της εκπαίδευσης, προωθώντας τη συμμετοχή των γονέων και των οικογενειών των παιδιών στη σχολική ζωή και εξασφαλίζοντας το δικαίωμα στην εκπαίδευση για όλα τα παιδιά.

6. Κοινωνία της πληροφορίας, προστασία της ιδιωτικής ζωής και προστασία των δεδομένων

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις της περασμένης χρονιάς στις Βρυξέλλες, τη Νίκαια και το Βερολίνο ενέτειναν περαιτέρω τις συζητήσεις σχετικά με τους τρόπους της αποτελεσματικής αντιμετώπισης της τρομοκρατίας σύμφωνα με τις αρχές του κράτους δικαίου. Για τον σκοπό αυτό, ελήφθη ένας αριθμός μέτρων, τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Αυτά τα μέτρα συμπεριλαμβάνουν εθνικές μεταρρυθμίσεις σε μέτρα παρακολούθησης, διαβουλεύσεις σε θέματα κρυπτογράφησης, και την υιοθέτηση μιας οδηγίας για τις καταστάσεις ονομάτων επιβατών (PNR). Εν τω μεταξύ, η υιοθέτηση του γενικού κανονισμού για την προστασία των δεδομένων (ΓΚΠΔ) και της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων στον τομέα της αστυνομίας και της ποινικής δικαιοσύνης (οδηγία για την αστυνομία) αποτέλεσε ένα κρίσιμο βήμα προς ένα εκσυγχρονισμένο και αποτελεσματικότερο καθεστώς προστασίας των δεδομένων. Το 2016 η ΕΕ δεν πρότεινε αναθεωρημένη νομοθεσία ως απάντηση σε προηγούμενη ακύρωση της οδηγίας για τη διατήρηση δεδομένων από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), όμως η νέα νομολογία του ΔΕΕ αποσαφήνισε περαιτέρω το πώς η διατήρηση δεδομένων μπορεί να σέβεται τις απαιτήσεις στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Τα στοιχεία του FRA, τα οποία βασίζονται στην έρευνα για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο μιας μεγάλης κλίμακας παρακολούθησης που διενεργήθηκε έπειτα από αίτημα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, δείχνουν ότι ένας αριθμός κρατών μελών της ΕΕ έκανε μεταρρυθμίσεις στο νομικό πλαίσιο που αφορά τη συλλογή πληροφοριών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Αυτές οι αλλαγές θεσπίστηκαν εν μέσω ενός κύματος τρομοκρατικών επιθέσεων για να ενισχύσουν τις αρμοδιότητες και τα τεχνολογικά μέσα των σχετικών αρχών, ενώ μπορεί να αυξήσουν και τις παρεμβατικές τους εξουσίες, με ενδεχόμενες επιπτώσεις για τα θεμελιώδη δικαιώματα σε θέματα της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου παρέχουν τις απαραίτητες οδηγίες για την καλύτερη δυνατή προστασία αυτών των δικαιωμάτων. Οι νομικές εγγυήσεις περιλαμβάνουν ουσιαστικές και δικονομικές εγγυήσεις για την αναγκαιότητα και την αναλογικότητα του μέτρου, ανεξάρτητη εποπτεία και ύπαρξη μηχανισμών πραγματικής προσφυγής, καθώς και κανόνες απόδειξης της παρακολούθησης προσώπου. Οι ευρείες διαβουλεύσεις

μπορούν να διασφαλίσουν ότι οι νομικές μεταρρυθμίσεις στον τομέα της πληροφορίας προβλέπουν την αποτελεσματικότερη και πιο νόμιμη λειτουργία των υπηρεσιών και να εξασφαλίσουν την υποστήριξη των πολιτών.

Γνώμη 6.1 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να ξεκινήσουν μια ευρεία δημόσια διαβούλευση με όλο το φάσμα των ενδιαφερόμενων φορέων, να διασφαλίσουν τη διαφάνεια της νομοθετικής διαδικασίας, και να ενσωματώσουν τα σχετικά διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα και τις δικλείδες ασφαλείας όταν εισάγουν μεταρρυθμίσεις στη νομοθεσία περί παρακολούθησης.

Η κρυπτογράφηση είναι πιθανότατα η πιο εφικτή τεχνική για την προστασία της ιδιωτικής ζωής. Είναι μια αναγνωρισμένη μέθοδος που διασφαλίζει την ασφαλή επεξεργασία των δεδομένων στον γενικό κανονισμό για την προστασία των δεδομένων, καθώς και στην οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Ωστόσο, η προστασία

που παρέχει χρησιμοποιείται επίσης για παράνομους και εγκληματικούς σκοπούς. Η διάδοση των υπηρεσιών που παρέχουν διατελεσματική κρυπτογράφηση ενισχύει την ένταση μεταξύ της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και της καταπολέμησης του εγκλήματος, καθώς αυτές, εξ ορισμού, εμποδίζουν ή δυσκολεύουν την πρόσβαση των δικαστικών αρχών στα κρυπτογραφημένα δεδομένα. Για να αντιμετωπίσουν αυτή την πρόκληση, μερικά κράτη μέλη έχουν αρχίσει να σχεδιάζουν, ή έχουν ήδη εφαρμόσει νόμους που απαιτούν από τους παρόχους υπηρεσιών να έχουν ενσωματωμένες «κερκόπορτες» κρυπτογράφησης, οι οποίες, κατόπιν αιτήματος, επιτρέπουν την πρόσβαση των αρχών και των μυστικών υπηρεσιών σε κρυπτογραφημένα δεδομένα. Όπως έχει επισημανθεί από πολλούς, ωστόσο, αυτές οι «κερκόπορτες» μπορούν να οδηγήσουν σε γενικευμένη αποδυνάμωση της κρυπτογράφησης, αφού οποιοσδήποτε με επαρκείς τεχνικές γνώσεις μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση και να τις εκμεταλλευτεί. Αυτή η έκθεση θα μπορούσε να έρθει σε αντίθεση με τις απαιτήσεις της προστασίας δεδομένων και θα μπορούσε να επηρεάσει την ασφάλεια των επικοινωνιών και τα αποθηκευμένα δεδομένα κρατών, επιχειρήσεων και προσώπων, χωρίς διακρίσεις.

Γνώμη 6.2 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα μέτρα αντιμετώπισης των προκλήσεων της κρυπτογράφησης θα είναι αναλογικά με τον νόμιμο σκοπό της καταπολέμησης του εγκλήματος και δεν θα παρεμβαίνουν αδικαιολόγητα στο δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων.

Ο γενικός κανονισμός για την προστασία των δεδομένων, ο οποίος θα τεθεί σε ισχύ μέσα στο 2018, ορίζει ενισχυμένα πρότυπα για την επίτευξη του στόχου της αποτελεσματικής και επαρκούς προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Οι αρχές προστασίας των δεδομένων θα διαδραματίζουν ολόένα και σημαντικότερο ρόλο στην προάσπιση του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων. Κάθε νέα νομοθετική πράξη στον τομέα της προστασίας δεδομένων θα πρέπει να πληροί τα ενισχυμένα πρότυπα που ορίζονται από τον κανονισμό. Για παράδειγμα, το 2016 η ΕΕ υιοθέτησε μια απόφαση περί επάρκειας για τις διεθνείς διαβιβάσεις δεδομένων: την ασπίδα προστασίας της ιδιωτικής ζωής ΕΕ-ΗΠΑ. Αυτή η απόφαση αναφέρει ρητά ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα αξιολογεί τακτικά αν οι συνθήκες για επάρκεια είναι ακόμα διασφαλισμένες. Σε περίπτωση που η εν λόγω αξιολόγηση είναι αρνητική έπειτα από την έναρξη εφαρμογής του γενικού κανονισμού για την προστασία των δεδομένων, η απόφαση διαβεβαιώνει ότι

το Συμβούλιο μπορεί να υιοθετήσει εκτελεστική πράξη που αναστέλλει την ασπίδα προστασίας. Επιπλέον, το 2016, η ΕΕ υιοθέτησε την πρώτη νομοθετική πράξη για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο (οδηγία για την ασφάλεια δικτύων και πληροφοριών), και στις αρχές του 2017, στο πλαίσιο της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά, η Επιτροπή πρότεινε την αντικατάσταση της οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών με έναν αντίστοιχο κανονισμό.

Γνώμη 6.3 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να μεταφέρουν την οδηγία για την ασφάλεια δικτύων και πληροφοριών στο εθνικό νομικό τους πλαίσιο με τρόπο που να λαμβάνει υπόψη το άρθρο 8 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και τις αρχές που ορίζονται από τον γενικό κανονισμό για την προστασία των δεδομένων. Τα κράτη μέλη και οι εταιρείες θα πρέπει επίσης να ενεργούν σύμφωνα με αυτά τα πρότυπα όταν επεξεργάζονται ή διαβιβάζουν προσωπικά δεδομένα βάσει της ασπίδας προστασίας της ιδιωτικής ζωής ΕΕ-ΗΠΑ.

Ενώ οι εξελίξεις το 2014 επικεντρώνονταν στο κατά πόσον πρέπει ή δεν πρέπει να διατηρούνται τα δεδομένα, το 2015 έγινε σαφές ότι τα κράτη μέλη θεωρούν ότι η διατήρηση των δεδομένων είναι ένα αποτελεσματικό μέτρο διασφάλισης της προστασίας της εθνικής ασφάλειας και της ασφάλειας των πολιτών, καθώς και καταπολέμησης του σοβαρού εγκλήματος. Μέσα στο 2016 σημειώθηκε μικρή πρόοδος στο ζήτημα: ενώ η ΕΕ δεν πρότεινε κάποια αναθεωρημένη νομοθεσία έπειτα από την ακύρωση της οδηγίας για τη διατήρηση δεδομένων δύο χρόνια νωρίτερα, το ΔΕΕ ανέπτυξε τη νομολογία του γύρω από τις απαραίτητες δικλίδες ασφαλείας των θεμελιωδών δικαιωμάτων για τη νομιμότητα της διατήρησης των δεδομένων από τους παρόχους των υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών.

Γνώμη 6.4 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει, μέσα στο πλαίσιο του εθνικού τους πλαισίου για τη διατήρηση των δεδομένων, να αποφεύγουν τη γενική, χωρίς διακρίσεις διατήρηση δεδομένων από τους παρόχους υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών. Το εθνικό δίκαιο θα πρέπει να συμπεριλάβει αυστηρούς ελέγχους αναλογικότητας, όπως και τις δέουσες διαδικαστικές εγγυήσεις, ώστε να διασφαλίζεται αποτελεσματικά το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Η επιτροπή πολιτικών ελευθεριών, δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (LIBE) απέρριψε την πρόταση οδηγίας για ένα σύστημα καταστάσεων ονομάτων επιβατών της ΕΕ (PNR) τον Απρίλιο του 2013, λόγω ενστάσεων σχετικά με την αναλογικότητα και την αναγκαιότητα, την ανυπαρξία εγγυήσεων της προστασίας των δεδομένων, αλλά και την αδιαφάνεια προς τους επιβάτες. Δίνοντας έμφαση στην ανάγκη για καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του σοβαρού εγκλήματος, το νομοθετικό σώμα της ΕΕ κατέληξε σε συμφωνία το 2016 για μια αναθεωρημένη οδηγία για το σύστημα καταστάσεων ονομάτων επιβατών της ΕΕ και ενέκρινε το κείμενο. Τα κράτη μέλη πρέπει να μεταφέρουν την οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο μέχρι τον Μάιο του 2018. Το κείμενο που εγκρίθηκε περιέχει αυξημένες εγγυήσεις, οι οποίες συνάδουν με τις προτάσεις του FRA στη γνώμη που δημοσίευσε το 2011 σχετικά με το σύστημα συλλογής δεδομένων επιβατών της ΕΕ (PNR), όπως, μεταξύ άλλων, αυξημένες απαιτήσεις προσβασιμότητας και αναλογικότητας, καθώς και περαιτέρω εγγυήσεις για την προστασία των δεδομένων. Υπάρχουν, ωστόσο, πτυχές προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων οι οποίες δεν καλύπτονται από την οδηγία.

Γνώμη 6.5 του FRA

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενισχύσουν τις εγγυήσεις προστασίας των δεδομένων, ώστε να διασφαλίζονται τα υψηλότερα δυνατά πρότυπα θεμελιωδών δικαιωμάτων. Το ίδιο ισχύει για τη μεταφορά της οδηγίας της ΕΕ για τις καταστάσεις επιβατών (PNR). Με βάση την πρόσφατη νομολογία του ΔΕΕ, οι εγγυήσεις θα πρέπει να επικεντρώνονται ιδιαίτερα στην αιτιολόγηση για τη διατήρηση των δεδομένων που περιέχονται στις καταστάσεις των επιβατών, στη χρήση αποτελεσματικών μέσων και ανεξάρτητης εποπτείας.

7. Δικαιώματα του παιδιού

Περίπου το 27 % των παιδιών στην ΕΕ βρίσκονται αντιμέτωπα με τον κίνδυνο της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού. Παρόλο που υπάρχει μια ελαφρά βελτίωση σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, οι στόχοι της ΕΕ για το 2020 παραμένουν ανέφικτοι. Ο νέος πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων της ΕΕ θα μπορούσε να παίξει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας. Η υιοθέτηση μιας οδηγίας σχετικά με τις διαδικαστικές εγγυήσεις για παιδιά που είναι ύποπτα ή κατηγορούνται για εγκλήματα αναμένεται να βελτιώσει τα συστήματα δικαιοσύνης ανηλίκων και να επιφέρει περαιτέρω εγγυήσεις για παιδιά που έρχονται σε σύγκρουση με τον νόμο. Στο μεταξύ, χιλιάδες παιδιά μετανάστες και αιτούντα άσυλο που ταξιδεύουν μόνα ή με τις οικογένειές τους εξακολουθούν να καταφθάνουν στην Ευρώπη το 2016. Παρά τις προσπάθειες των κρατών μελών της ΕΕ, η παροχή φροντίδας και ασφάλειας σε αυτά τα παιδιά παραμένει μεγάλη πρόκληση. Εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα στις συνθήκες υποδοχής, λόγω της ασυνεπούς εφαρμογής των διαδικαστικών εγγυήσεων, του περιορισμένου ρόλου των ανάδοχων οικογενειών, και της αναποτελεσματικότητας του συστήματος κηδεμονίας. Αυτή η πραγματικότητα υπογραμμίζει τη σπουδαιότητα της αντικατάστασης του παρωχημένου σχεδίου δράσης της ΕΕ για τα ασυνόδευτα παιδιά με ένα νέο σχέδιο για παιδιά υπό συνθήκες μετανάστευσης.

Με 27 % του συνόλου των παιδιών να κινδυνεύουν από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό, το ποσοστό αυτό παραμένει υψηλό στην ΕΕ. Σε σχέση με αυτόν τον μέσο όρο, το ποσοστό είναι υψηλότερο σε συγκεκριμένα κράτη μέλη και μεταξύ ορισμένων κοινωνικών ομάδων, όπως σε παιδιά Ρομά ή παιδιά μεταναστών. Ο στόχος για τη μείωση της φτώχειας που τίθεται στη στρατηγική της ΕΕ με ορίζοντα το 2020 απέχει ακόμα πολύ από την επίτευξή του. Το άρθρο 24 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ επιτάσσει τα παιδιά να «έχουν δικαίωμα στην προστασία και τη φροντίδα που απαιτούνται για την καλή διαβίωσή τους». Εξάλλου, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη δεν εστίασαν ιδιαίτερα στην καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Η ΕΕ έχει αναλάβει μια σειρά πρωτοβουλιών οι οποίες θα μπορούσαν να ενισχύσουν τα νομοθετικά και οικονομικά μέτρα καθώς και τα μέτρα πολιτικής των κρατών μελών, όπως για παράδειγμα η σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2013 με θέμα «Επένδυση στα παιδιά: σπάζοντας τον κύκλο της μειονεξίας», το πρόγραμμα στήριξης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για την περίοδο 2017-2020, και η ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων με επίκεντρο το παιδί.

Γνώμη 7.1 του FRA

Η ΕΕ θα πρέπει να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στη συνολική αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, αξιοποιώντας περισσότερο τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2013, όπως και σε επερχόμενες πρωτοβουλίες, όπως είναι ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων. Αυτό θα μπορούσε να συμπεριλαμβάνει την επικέντρωση κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, στα κράτη μέλη της ΕΕ στα οποία η παιδική φτώχεια παραμένει σε υψηλά και αμετάβλητα επίπεδα τα τελευταία χρόνια.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ, με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, θα μπορούσαν να αναλύσουν και να μιμηθούν, ανάλογα με την περίπτωση, τους παράγοντες επιτυχίας στη νομοθεσία και στις οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές των κρατών μελών που κατάφεραν να βελτιώσουν την κατάσταση των παιδιών και των οικογενειών τους τα τελευταία χρόνια.

Η οδηγία σχετικά με τις δικονομικές εγγυήσεις για τα παιδιά που είναι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι σε ποινικές διαδικασίες, είναι ένα σημαντικό επίτευγμα σε έναν ζωτικής σημασίας και συχνά προβληματικό τομέα της δικαιοσύνης. Οι υφιστάμενες έρευνες, καθώς και η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) και των εθνικών δικαστηρίων, τονίζουν την ανάγκη για ειδικά μέτρα προστασίας των παιδιών που έρχονται σε σύγκρουση με τον νόμο. Από την έρευνα του FRA για τα παιδιά και τη δικαιοσύνη διαπιστώνεται ότι συνήθως υπάρχει νομικό πλαίσιο για την προστασία των παιδιών, αλλά η πρακτική εφαρμογή αυτής της νομοθεσίας παραμένει δύσκολη, κυρίως λόγω της έλλειψης πρακτικών εργαλείων, καθοδήγησης ή κατάρτισης για επαγγελματίες.

Γνώμη 7.2 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διεξάγουν μια εθνική αναθεώρηση, έτσι ώστε να προσδιορίσουν τις υπάρχουσες πρακτικές και τα εμπόδια, τα κενά ή τις αδυναμίες στα αντίστοιχα συστήματα δικαιοσύνης για τους ανηλίκους. Η εθνική αναθεώρηση θα πρέπει να ακολουθείται από ένα σχέδιο δράσης που θα ορίζει τα μέτρα πολιτικής και τα απαιτούμενα μέσα για την πλήρη εφαρμογή της οδηγίας σχετικά με τις δικονομικές εγγυήσεις για τα παιδιά που είναι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει την παροχή κατάρτισης σε δικαστικούς φορείς ή την ανάπτυξη πρακτικών οδηγιών για ατομικές αξιολογήσεις και για την ενημέρωση των παιδιών με τρόπο κατάλληλο για την ηλικία τους.

Τα παιδιά-μετανάστες και αιτούντα άσυλο συνέχισαν να καταφθάνουν στην Ευρώπη μέσα στο 2016, μόνα τους ή μαζί με τις οικογένειές τους. Τα στοιχεία που έχει συλλέξει ο FRA δείχνουν ότι παρά τις προσπάθειες των κρατών μελών, υπάρχουν σαφείς αδυναμίες στο σύστημα υποδοχής των ασυνόδευτων παιδιών, όπως έλλειψη ειδικών εγκαταστάσεων και υπερπλήρεις ή ακατάλληλες εγκαταστάσεις πρώτης υποδοχής και διαμετακόμισης. Η φιλοξενία των ασυνόδευτων παιδιών σε ανάδοχες οικογένειες δεν είναι ακόμα μια ευρέως διαδεδομένη επιλογή. Τα στοιχεία υποδηλώνουν ότι η εξασφάλιση κατάλληλων συνθηκών υποδοχής είναι ζωτικής σημασίας για την αποτροπή της εμπορίας και εκμετάλλευσης

παιδιών, ή της εξαφάνισης παιδιών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει παρουσιάσει έναν αριθμό προτάσεων για τη μεταρρύθμιση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, ενώ το σχέδιο δράσης της ΕΕ για τους ασυνόδευτους ανηλίκους για την περίοδο 2011-2014 δεν έχει ανανεωθεί.

Γνώμη 7.3 του FRA

Η ΕΕ θα πρέπει να αναπτύξει ένα ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τα παιδιά-μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων παιδιών, θέτοντας σαφείς πολιτικές προτεραιότητες και μέτρα που θα συμπληρώνουν τις πρωτοβουλίες των κρατών μελών της ΕΕ.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να ενισχύσουν τα συστήματα προστασίας των παιδιών εφαρμόζοντας εθνικά πρότυπα εναλλακτικής μέριμνας για παιδιά-μετανάστες και αιτούντα άσυλο, δίνοντας έμφαση στην ποιότητα της μέριμνας. Αυτή η μέριμνα θα πρέπει να περιλαμβάνει, όπως περιγράφεται και στην οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής παραπάνω, φιλοξενία σε ανάδοχες οικογένειες για τα ασυνόδευτα παιδιά. Επιπλέον, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διαθέσουν αρκετούς πόρους στις δημοτικές υπηρεσίες για την παροχή υποστήριξης στα ασυνόδευτα παιδιά.

Τα στοιχεία που έχει συλλέξει ο FRA δείχνουν ότι ο διορισμός κηδεμόνα για κάθε ασυνόδευτο παιδί παραμένει πρόκληση. Τα κύρια ζητήματα έχουν να κάνουν με μακρόχρονες διαδικασίες διορισμού και χρονοδιαγράμματα, δυσκολίες στην εύρεση κατάλληλων κηδεμόνων, με τον μεγάλο αριθμό παιδιών που αντιστοιχούν σε κάθε κηδεμόνα, και την έλλειψη ανεξαρτησίας και εγγυήσεων για την αμεροληψία των φορέων κηδεμονίας σε κάποια κράτη μέλη. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αναθεώρηση της οδηγίας για τις συνθήκες υποδοχής περιλαμβάνει βελτιώσεις στα συστήματα κηδεμονίας για τα ασυνόδευτα παιδιά. Αυτή η πρόταση απαιτεί τον διορισμό κηδεμόνων που θα είναι υπεύθυνοι για τη διασφάλιση των συμφερόντων του παιδιού με τον καλύτερο τρόπο σε όλες τις πτυχές της ζωής του παιδιού, και όχι μόνο για τη νομική του εκπροσώπηση. Αντιθέτως, οι προτάσεις για την αναθεώρηση του κανονισμού του Δουβλίνου και της οδηγίας για τις διαδικασίες ασύλου απαιτούν μόνο τον διορισμό ενός «νομικού εκπροσώπου» και όχι «κηδεμόνα».

Γνώμη 7.4 του FRA

Ο νομοθέτης της ΕΕ θα πρέπει να διατυπώσει μια σαφή έννοια των συστημάτων κηδεμονίας με ξεκάθαρο ρόλο στην προάσπιση του υπέρτατου συμφέροντος των ασυνόδευτων παιδιών σε όλες τις πτυχές της ζωής τους.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα συστήματα προστασίας των παιδιών και οι αρμόδιες για την κηδεμονία αρχές θα έχουν αυξημένο ρόλο στις διαδικασίες ασύλου και μετανάστευσης όταν εμπλέκονται παιδιά. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναπτύξουν ή να ενισχύσουν τα συστήματα κηδεμονίας τους και να διαθέσουν τους απαραίτητους πόρους. Θα πρέπει να διασφαλίσουν τον έγκαιρο διορισμό ενός επαρκούς αριθμού κατάλληλων και ανεξάρτητων κηδεμόνων για όλα τα ασυνόδευτα παιδιά. Τέλος, θα πρέπει να επιλέξουν τις πιο αποδοτικές πρακτικές και υφιστάμενες έρευνες και εγχειρίδια, όπως το Εγχειρίδιο για την επιτροπεία για παιδιά τα οποία στερούνται τη γονική φροντίδα, το οποίο καταρτίστηκε από κοινού από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τον FRA, για να υποστηρίξουν αυτή τη διαδικασία.

8. Πρόσβαση στη δικαιοσύνη και δικαιώματα των θυμάτων εγκληματικών ενεργειών

Η ΕΕ και άλλοι διεθνείς παράγοντες αντιμετώπισαν διάφορες προκλήσεις στους τομείς του κράτους δικαίου και της δικαιοσύνης καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Αρκετά κράτη μέλη ενίσχυσαν τα δικαιώματα των ατόμων που είναι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι για εγκλήματα, για να μεταφέρουν στην εθνική τους νομοθεσία το σχετικό παράγωγο δίκαιο της ΕΕ και τις νέες οδηγίες που υιοθετήθηκαν από την ΕΕ και θεσπίζουν περαιτέρω εγγυήσεις. Πολλά κράτη μέλη έλαβαν επίσης μέτρα για τη βελτίωση της πρακτικής εφαρμογής της οδηγίας για τα δικαιώματα των θυμάτων, προκειμένου να επιτευχθεί ουσιαστική αλλαγή για τα θύματα των εγκλημάτων, συμπεριλαμβανομένων υπηρεσιών υποστήριξης. Τα τρία τελευταία κράτη μέλη της ΕΕ (Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία και Λετονία) υπέγραψαν τη σύμβαση της Κωνσταντινούπολης το 2016, υπογραμμίζοντας ότι όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ αποδέχονται ότι η σύμβαση ορίζει τα ευρωπαϊκά πρότυπα προστασίας των ανθρώπινων δικαιωμάτων στον τομέα της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας. Εν τω μεταξύ, η σύμβαση συνέχισε να ενθαρρύνει πολλές και διάφορες νομοθετικές πρωτοβουλίες σε επίπεδο κρατών μελών.

Το 2016 η ΕΕ και άλλοι διεθνείς φορείς συνέχισαν να αντιμετωπίζουν διαρκείς προκλήσεις στον τομέα της δικαιοσύνης, και πιο συγκεκριμένα, στο κράτος δικαίου. Το κράτος δικαίου αποτελεί τμήμα και προϋπόθεση της προστασίας όλων των αξιών που απαριθμούνται στο άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ). Οι εξελίξεις που εμπλέκουν το κράτος δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα στην Πολωνία ώθησαν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για πρώτη φορά να πραγματοποιήσει εκτίμηση της κατάστασης σε ένα κράτος μέλος βάσει του πλαισίου για το κράτος δικαίου. Το αποτέλεσμα ήταν η διατύπωση επίσημης γνώμης ακολουθούμενης από συστάσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η χώρα θα πρέπει να αντιμετωπίσει ζητήματα που άπτονται του κράτους δικαίου. Αφότου η πολωνική κυβέρνηση απέρριψε αυτές τις συστάσεις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε συμπληρωματικές συστάσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις πιο πρόσφατες εξελίξεις στην Πολωνία.

Γνώμη 8.1 του FRA

Όλοι οι αρμόδιοι παράγοντες σε εθνικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, των κοινοβουλίων και της δικαστικής εξουσίας, θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειες για την προάσπιση και ενίσχυση του κράτους δικαίου. Όλοι έχουν τις αρμοδιότητες για να αντιμετωπίσουν ζητήματα που άπτονται του κράτους δικαίου και παίζουν σημαντικό ρόλο στην αποτροπή της διάβρωσης του κράτους δικαίου. Η ΕΕ και οι διεθνείς παράγοντες ενθαρρύνονται να ενισχύσουν τις προσπάθειές τους για ανάπτυξη αντικειμενικών συγκρίσιμων κριτηρίων (όπως δείκτες) και αξιολογήσεων του γενικού πλαισίου. Η Πολωνία θα πρέπει να λάβει υπόψη τη συμβουλή των ευρωπαϊκών και διεθνών μηχανισμών παρακολούθησης των ανθρώπινων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των συστάσεων της Επιτροπής που εκδόθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας επί του πλαισίου για το κράτος δικαίου.

Πολλά κράτη μέλη της ΕΕ συνέχισαν να προτείνουν νομοθετικές τροποποιήσεις με στόχο τη συμμόρφωση με τις οδηγίες 2010/64/ΕΕ και 2012/13/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία, μετάφραση και ενημέρωση κατά την ποινική διαδικασία, μετά το πέρας της προθεσμίας για τη μεταφορά των οδηγιών στο εθνικό δίκαιο. Τα κράτη μέλη θέσπισαν επίσης νέους νόμους για τη μεταφορά της οδηγίας 2013/48/ΕΕ για το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο. Με βάση τα στοιχεία του FRA για το 2016, ωστόσο, τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν πολλή δουλειά μπροστά τους όσον αφορά αυτές τις οδηγίες, ειδικότερα σε σχέση με την υιοθέτηση νέων μέτρων πολιτικής, όπως σαφείς οδηγίες και κατάρτιση στο θέμα της προστασίας των δικαιωμάτων των υπόπτων και των κατηγορουμένων. Υπάρχουν επίσης ανεκμετάλλετες δυνατότητες για την ανταλλαγή γνώσης, καλών πρακτικών και εμπειρίας σχετικά με τις τρεις οδηγίες. Αυτές οι ανταλλαγές μπορούν να συνεισφέρουν στη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού συστήματος δικαιοσύνης το οποίο λειτουργεί σε συνέργεια και με σεβασμό στα θεμελιώδη δικαιώματα.

Γνώμη 8.2 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ, σε στενή συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και άλλα όργανα της ΕΕ, θα πρέπει να συνεχίσουν τις προσπάθειες για να διασφαλίσουν ότι τα δικονομικά δικαιώματα στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας αντικατοπτρίζονται δεόντως στις εθνικές έννομες τάξεις και εφαρμόζονται αποτελεσματικά σε όλη την ΕΕ. Αυτά τα μέτρα θα μπορούσαν να παρέχουν στους φορείς της ποινικής δικαιοσύνης στοχευμένη και πρακτική καθοδήγηση και κατάρτιση, όπως και αυξημένες δυνατότητες επικοινωνίας μεταξύ αυτών των φορέων.

Το 2016 πολλά κράτη μέλη της ΕΕ επικεντρώθηκαν στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων που επέβαλε η οδηγία για τα δικαιώματα των θυμάτων, όπως η προσέγγιση περισσότερων θυμάτων και η ενίσχυση της ικανότητας και της χρηματοδότησης υπηρεσιών υποστήριξης των θυμάτων, συμπεριλαμβανομένων υπηρεσιών ειδικής υποστήριξης, ιδιαίτερα σε ευάλωτα θύματα όπως τα παιδιά. Μια αξιοσημείωτη θετική τάση ήταν το γεγονός ότι πάνω από το ένα τέταρτο των κρατών μελών αύξησαν τη χρηματοδότηση σε υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων, έχοντας ως αποτέλεσμα την επέκταση και βελτίωση των υπηρεσιών αυτών. Παρά την πρόοδο, υπάρχει ένα σαφές κενό σε διάφορα κράτη μέλη της ΕΕ: η έλλειψη γενικών υπηρεσιών υποστήριξης των θυμάτων, υπό την

έννοια ότι δεν μπορούν όλα τα θύματα εγκληματικών ενεργειών σε ολόκληρη την ΕΕ να έχουν πρόσβαση σε υποστήριξη που ίσως είναι ζωτικής σημασίας για αυτούς έτσι ώστε να ασκήσουν τα δικαιώματά τους.

Γνώμη 8.3 του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τα κενά στην παροχή γενικών υπηρεσιών υποστήριξης των θυμάτων. Είναι σημαντικό να ενεργοποιηθούν και να ενθαρρυνθούν τα θύματα εγκληματικών ενεργειών να απολαμβάνουν αποτελεσματικά τα δικαιώματά τους, με βάση τα ελάχιστα πρότυπα που ορίζονται από την οδηγία για τα δικαιώματα των θυμάτων. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει την ενίσχυση της ικανότητας και τη χρηματοδότηση ολοκληρωμένων υπηρεσιών υποστήριξης των θυμάτων, στις οποίες θα μπορούν να έχουν δωρεάν πρόσβαση όλα τα θύματα. Με βάση την οδηγία, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει επίσης να ενισχύσουν τις υπηρεσίες ειδικής υποστήριξης για ευάλωτα θύματα, όπως τα παιδιά και τα θύματα εγκληματικών μίσους.

Το 2016 τα τρία τελευταία κράτη μέλη της ΕΕ (Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία και Λετονία) υπέγραψαν τη σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (σύμβαση της Κωνσταντινούπολης). Εν τω μεταξύ, σε ένα άλλο κράτος μέλος (Πολωνία) έγιναν δηλώσεις σχετικά με την πιθανή παραίτηση από τις δεσμεύσεις του απέναντι στη σύμβαση. Όσον αφορά τον καθορισμό των ευρωπαϊκών προτύπων για την προστασία των γυναικών από τη βία, η σύμβαση της Κωνσταντινούπολης είναι το σημαντικότερο σημείο αναφοράς. Συγκεκριμένα, το άρθρο 52 για τις διαταγές αποκλεισμού ή περιορισμού έκτακτης ανάγκης υποχρεώνει τα μέρη να διασφαλίσουν ότι παρέχεται στις αρμόδιες αρχές η δυνατότητα να διατάξουν τον δράστη ενδοοικογενειακής βίας να εκκενώσει (απομακρυνθεί) την κατοικία του θύματος. Αυτό είναι σύμφωνο με την οδηγία για τα δικαιώματα των θυμάτων, η οποία απαιτεί από τα κράτη μέλη της ΕΕ να διασφαλίσουν ότι τα θύματα προστατεύονται έναντι επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης. Ωστόσο, μέχρι σήμερα μόνο τα μισά κράτη μέλη της ΕΕ έχουν θεσπίσει νομοθεσία που εφαρμόζει αυτή την επιλογή σύμφωνα με τη σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Επιπλέον, τα κράτη μέλη που έχουν συναφή νομοθεσία δεν διαθέτουν αξιολογήσεις σχετικά με την αποτελεσματικότητά της.

Γνώμη 8.4 του FRA

Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να προβούν σε επικύρωση της σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (σύμβαση της Κωνσταντινούπολης) καθώς και στην εφαρμογή της. Σύμφωνα με το άρθρο 52 της σύμβασης της Κωνσταντινούπολης και με σκοπό τη διασφάλιση της άμεσης και αξιόπιστης προστασίας των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας έναντι επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να θεσπίσουν και να εφαρμόσουν αποτελεσματικά νομικές διατάξεις που θα επιτρέπουν στην αστυνομία να διατάξει τον δράστη ενδοοικογενειακής βίας να εκκενώσει (απομακρυνθεί) την κατοικία του θύματος και να παραμείνει σε ασφαλή απόσταση από το θύμα. Τα κράτη μέλη της ΕΕ που έχουν σχετική νομοθεσία θα πρέπει να εξετάσουν την αποτελεσματικότητά της στην πράξη.

9. Εξελίξεις όσον αφορά την εφαρμογή της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

Δέκα χρόνια μετά την υιοθέτηση της σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (ΣΔΑμεΑ) από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), η σύμβαση εξακολουθεί να ωθεί σημαντικές νομοθετικές και πολιτικές αλλαγές στην ΕΕ και τα κράτη μέλη της. Καθώς η προσοχή σταδιακά μετατοπίζεται από το πρώτο κύμα μεταρρυθμίσεων βάσει της ΣΔΑμεΑ προς την παγίωση της προόδου που σημειώθηκε, οι συστάσεις για μηχανισμούς ελέγχου και καταγγελιών σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο είναι όλο και πιο σημαντικές για τον εντοπισμό κενών που εξακολουθούν να υπάρχουν σε επίπεδο υλοποίησης. Τα πλαίσια παρακολούθησης που θεσπίστηκαν βάσει του άρθρου 33 παράγραφος 2 της σύμβασης μπορούν να αποτελέσουν βασικά εργαλεία για την προώθηση της παρακολούθησης της προόδου αυτών των συστάσεων, ιδιαίτερα όσων προέρχονται από αξιολογήσεις της επιτροπής ΣΔΑμεΑ, όμως προϋποθέτουν ανεξαρτησία, πόρους και σταθερές νομικές βάσεις προκειμένου να επιτελέσουν αποτελεσματικά το έργο τους.

Έπειτα από την ανασκόπηση της προόδου της ΕΕ όσον αφορά την εφαρμογή της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες (ΣΔΑμεΑ) το 2015, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ έλαβαν μια σειρά από νομοθετικά μέτρα και μέτρα πολιτικής σε συνέχεια κάποιων συστάσεων της επιτροπής ΣΔΑμεΑ, υπογραμμίζοντας τις δεσμεύσεις της Ένωσης για τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη σύμβαση. Οι συστάσεις της επιτροπής καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα, θέτοντας ένα πρόγραμμα νομικής και πολιτικής δράσης στη σφαίρα αρμοδιοτήτων της ΕΕ και αφορούν όλα τα θεσμικά όργανα, τους οργανισμούς και τους φορείς της ΕΕ.

Γνώμη 9.1 του FRA

Η ΕΕ θα πρέπει να λειτουργήσει ως παράδειγμα προς μίμηση, διασφαλίζοντας την ταχεία εφαρμογή των συστάσεων της επιτροπής ΣΔΑμεΑ και εφαρμόζοντας πλήρως τη σύμβαση. Αυτό θα απαιτήσει στενή συνεργασία μεταξύ των θεσμικών οργάνων, φορέων και οργανισμών της ΕΕ, υπό τον συντονισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως κεντρικού σημείου για την εφαρμογή της ΣΔΑμεΑ, όπως και μεταξύ των κρατών μελών και οργανώσεων ΑμεΑ. Οι λεπτομέρειες της εν λόγω συνεργασίας θα πρέπει να προβλέπονται σε μια εγκάρσια στρατηγική για την εφαρμογή της ΣΔΑμεΑ, σύμφωνα με τις συστάσεις της επιτροπής ΣΔΑμεΑ.

Οι δράσεις για την εφαρμογή της ΣΔΑμεΑ συνέβαλαν στην έναρξη ευρέων νομικών και πολιτικών μεταρρυθμίσεων στην ΕΕ το 2016, από την προσβασιμότητα έως την εκπαίδευση χωρίς διακρίσεις, την πολιτική συμμετοχή και την ανεξάρτητη διαβίωση. Παρ' όλα αυτά, κάποιες πρωτοβουλίες σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών δεν συμπεριλαμβάνουν πλήρως την προσέγγιση της αναπηρίας από τη σκοπιά των ανθρώπινων δικαιωμάτων, όπως απαιτείται από τη ΣΔΑμεΑ, ή δεν έχουν τις απαιτούμενες σαφείς οδηγίες εφαρμογής για να γίνουν αποτελεσματικές.

Γνώμη 9.2 του FRA

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους να ενσωματώσουν τα πρότυπα της ΣΔΑμεΑ στο νομικό και πολιτικό τους πλαίσιο, έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι η προσέγγιση της αναπηρίας από τη σκοπιά των δικαιωμάτων, όπως καθορίζεται από τη ΣΔΑμεΑ, αντικατοπτρίζεται πλήρως στο δίκαιο και στη χάραξη πολιτικών. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει μια συνολική επανεξέταση της νομοθεσίας ώστε να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση με τη ΣΔΑμεΑ. Οι οδηγίες για την εφαρμογή θα πρέπει να περιλαμβάνουν σαφείς στόχους και χρονοδιαγράμματα και να ορίσουν τους αρμόδιους φορείς για τις μεταρρυθμίσεις.

Τα προγράμματα των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) που συμφωνήθηκαν το 2016 δείχνουν ότι, σε πολλούς τομείς, οι πρωτοβουλίες για την εφαρμογή της ΣΔΑμεΑ στα κράτη μέλη της ΕΕ θα μπορούσαν να επωφεληθούν από την οικονομική στήριξη των ΕΔΕΤ. Οι εκ των προτέρων αιρεσιμότητες (όροι που πρέπει να πληρούνται προτού δαπανηθούν χρήματα από τα ΕΔΕΤ) μπορούν να βοηθήσουν έτσι ώστε να διασφαλιστεί ότι τα ταμεία συνεισφέρουν στην περαιτέρω εφαρμογή της ΣΔΑμεΑ. Όσο τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται από τα ΕΔΕΤ αρχίζουν να υλοποιούνται, οι επιτροπές παρακολούθησης σε εθνικό επίπεδο θα διαδραματίζουν ολοένα και σημαντικότερο ρόλο διασφαλίζοντας ότι τα ταμεία πληρούν τις απαιτήσεις της ΣΔΑμεΑ.

Γνώμη 9.3 του FRA

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να αναλάβουν ταχεία δράση διασφαλίζοντας έτσι τη σχολαστική εφαρμογή των εκ των προτέρων αιρεσιμότητων που συνδέονται με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία για τη μεγιστοποίηση της υποστήριξης των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) στην εφαρμογή της ΣΔΑμεΑ. Για τη διευκόλυνση της αποτελεσματικής παρακολούθησης των ταμείων και των αποτελεσμάτων τους, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει επίσης να αναλάβουν δράση για να διασφαλίσουν την επαρκή και αποτελεσματική συλλογή δεδομένων για τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται τα κονδύλια των ταμείων.

Τα στοιχεία που συνέλεξε ο FRA το 2016 καταδεικνύουν τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι δικαστικοί και μη δικαστικοί μηχανισμοί προσφυγής για τον εντοπισμό κενών στην εφαρμογή της ΣΔΑμεΑ και τη διευκρίνιση του πεδίου απαιτήσεων της σύμβασης. Ορισμένες περιπτώσεις αναφορικά με την απαγόρευση των διακρίσεων στην απασχόληση υπογραμμίζουν τη συμπληρωματικότητα και την αμοιβαία συνάφεια των προτύπων σε επίπεδο ΟΗΕ, ΕΕ, καθώς και σε εθνικό επίπεδο.

Γνώμη 9.4 του FRA

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να αναλάβουν δράση για την αύξηση της ευαισθητοποίησης για τη ΣΔΑμεΑ σε δικαστικούς και μη δικαστικούς μηχανισμούς προσφυγής, έτσι ώστε να ενισχυθεί περαιτέρω ο σημαντικός ρόλος των τελευταίων στην εξασφάλιση της εφαρμογής της ΣΔΑμεΑ. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί με την ανάπτυξη ενοτήτων κατάρτισης και με τον καθορισμό των λεπτομερειών για την ανταλλαγή εθνικών εμπειριών και πρακτικών.

Έως τα τέλη του 2016, μόνο η Ιρλανδία δεν είχε επικυρώσει τη ΣΔΑμεΑ, παρότι οι απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις που θα ανοίξουν τον δρόμο προς την επικύρωση έχουν πλέον θεσπιστεί. Επιπλέον, πέντε κράτη μέλη και η ΕΕ δεν έχουν επικυρώσει το προαιρετικό πρωτόκολλο της ΣΔΑμεΑ, το οποίο δίνει σε ιδιώτες το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον της επιτροπής ΣΔΑμεΑ και στην επιτροπή το δικαίωμα να διενεργεί εμπιστευτικές έρευνες μόλις λάβει «αξιόπιστες πληροφορίες που υποδεικνύουν κατάφωρες ή συστηματικές παραβιάσεις» της σύμβασης (άρθρο 6).

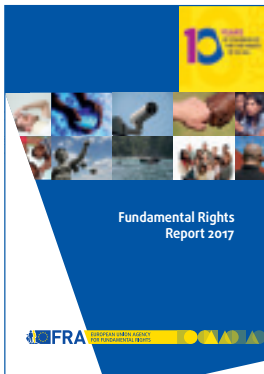
Γνώμη 9.5 του FRA

Τα κράτη μέλη που δεν είναι ακόμα συμβαλλόμενα μέρη της ΣΔΑμεΑ ή/και του προαιρετικού πρωτοκόλλου της θα πρέπει να αναλάβουν την απαραίτητη δράση για τη διασφάλιση της επικύρωσης όσο το δυνατόν συντομότερα έτσι ώστε να επιτύχουν πλήρη επικύρωση αυτών των πράξεων σε όλη την έκταση της ΕΕ. Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να αναλάβει ταχεία δράση για την αποδοχή του προαιρετικού πρωτοκόλλου.

Έως τα τέλη του 2016, τέσσερα από τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ που είχαν επικυρώσει την ΣΔΑμεΑ δεν είχαν διαμορφώσει ή καθορίσει πλαίσιο για την προώθηση, προστασία και παρακολούθηση της εφαρμογής της σύμβασης όπως απαιτείται από το άρθρο 33 παράγραφος 2 της σύμβασης. Επιπλέον, τα στοιχεία που συνέλεξε ο FRA δείχνουν ότι η αποτελεσματική λειτουργία ορισμένων υφιστάμενων πλαισίων υπονομεύεται από την ανεπάρκεια πόρων, την απουσία σταθερής νομικής βάσης, και την αδυναμία να διασφαλιστεί η συστηματική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία, όπως και από την έλλειψη ανεξαρτησίας σύμφωνα με τις αρχές του Παρισιού για τη λειτουργία των εθνικών θεσμών για τα ανθρωπίνια δικαιώματα.

Γνώμη 9.6 του FRA

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να διαθέσουν στα πλαίσια παρακολούθησης που ορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 33 παράγραφος 2 της ΣΔΑμεΑ επαρκείς και σταθερούς οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους. Κατ' αυτό τον τρόπο, θα είναι σε θέση να εκτελέσουν τα καθήκοντά τους αποτελεσματικά και θα διασφαλιστεί η αποτελεσματική παρακολούθηση της εφαρμογής της ΣΔΑμεΑ. Όπως ορίζεται στη νομική Γνωμοδότηση αναφορικά με τις απαιτήσεις του άρθρου 33 παράγραφος 2 της ΣΔΑμεΑ μέσα στα πλαίσια της ΕΕ που εκδόθηκε το 2016 από τον FRA, θα πρέπει επίσης να εξετάσουν τρόπους για να εγγυηθούν τη βιωσιμότητα και την ανεξαρτησία των πλαισίων παρακολούθησης, διασφαλίζοντας ότι θα μπορούσαν να επωφεληθούν από μια σταθερή νομική βάση για το έργο τους, και ότι για τη σύνθεση και τη λειτουργία τους λαμβάνονται υπόψη οι αρχές του Παρισιού σχετικά με τη λειτουργία των εθνικών θεσμών για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ποικίλες προσπάθειες τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο επιδίωξαν την ενίσχυση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων το 2016, ενώ ορισμένα μέτρα απείλησαν να υπονομεύσουν αυτή την προστασία. Η Έκθεση για τα θεμελιώδη δικαιώματα 2017 του FRA εξετάζει τις σημαντικές εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση από τον Ιανουάριο έως τον Δεκέμβριο του 2016 και περιγράφει συνοπτικά τις σχετικές γνώμες του FRA. Επισημαίνοντας τόσο τα επιτεύγματα όσο και τα θέματα που ακόμη προκαλούν ανησυχία, η έκθεση παρέχει στοιχεία για τα κύρια θέματα που διαμορφώνουν τον διάλογο σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα σε ολόκληρη την ΕΕ.

Φέτος το κύριο θέμα επικεντρώνεται στα 10 χρόνια εξελίξεων στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην ΕΕ. Τα υπόλοιπα κεφάλαια πραγματεύονται τα ακόλουθα θέματα: Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εφαρμογή του από τα κράτη μέλη, ισότητα και καταπολέμηση των διακρίσεων, ρατσισμός, ξενοφοβία και συναφείς μορφές μισαλλοδοξίας, ένταξη των Ρομά, άσυλο και μετανάστευση, κοινωνία της πληροφορίας, προστασία της ιδιωτικής ζωής και προστασία των δεδομένων, δικαιώματα του παιδιού, πρόσβαση στη δικαιοσύνη, και εξελίξεις όσον αφορά την εφαρμογή της σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία.

Περαιτέρω πληροφορίες:

Για την πλήρη Έκθεση για τα θεμελιώδη δικαιώματα 2017 του FRA – βλ. <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/fundamental-rights-report-2017>

Βλ. επίσης τις συναφείς δημοσιεύσεις του FRA:

- FRA (2017), Έκθεση για τα θεμελιώδη δικαιώματα 2017 – Γνώμες του FRA, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/fundamental-rights-report-2017-fra-opinions> (διατίθεται στις 24 επίσημες γλώσσες της ΕΕ)
- FRA (2017), *Between promise and delivery: 10 years of fundamental rights in the EU*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/10-years-fundamental-rights> (διατίθεται στα αγγλικά και τα γαλλικά)

Για τις προηγούμενες ετήσιες εκθέσεις του FRA σχετικά με τις προκλήσεις και τα επιτεύγματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων, βλ.: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports> (διατίθενται στα αγγλικά, τα γαλλικά και τα γερμανικά).

Υπηρεσία Εκδόσεων

© Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017
Φωτογραφίες: © iStockphoto; Ευρωπαϊκή Επιτροπή; OSCE (Milan Obradovic)

FRA – ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Βιέννη – Αυστρία
Τηλ. +43 158030-0 – Φαξ +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

Print: ISBN 978-92-9491-674-7, doi:10.2811/572911
PDF: ISBN 978-92-9491-685-3, doi:10.2811/136791